

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Psary na lata 2016-2023

Spis treści

Wprowadzenie.....	2
I. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych.....	4
Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.....	4
I.1. Położenie administracyjne i geograficzne.....	6
I.2. Sfera społeczna.....	7
I.2.1. Demografia.....	7
I.2.2. Bezrobocie.....	11
I.2.3. Ubóstwo.....	13
I.2.4. Bezpieczeństwo.....	15
I.2.5. Poziom edukacji.....	19
I.2.6. Aktywność społeczna i obywatelska.....	20
I.3. Sfera gospodarcza.....	22
I.4. Sfera funkcjonalno – przestrzenna.....	23
I.5. Sfera techniczna i środowiskowa.....	29
I.6. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.....	31
I.6.1. Identyfikacja obszarów zdegradowanych.....	31
I.6.2. Identyfikacja obszaru rewitalizacji.....	33
I.6.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji.....	35
II. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.....	41
II.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	41
II.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	42
II.3. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	47
II.3.1. Przedsięwzięcia podstawowe.....	47
II.3.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	48
II.4. Mechanizm zapewnienia komplementarności działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	48
III. Ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji.....	52
IV. System realizacji (wdrażania) Programu Rewitalizacji.....	53
V. Partycypacja społeczna.....	59
VI. Spójność programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	63
VI.1. Spójność z dokumentami na szczeblu lokalnym.....	63
VI.2. Spójność z dokumentami na szczeblu ponadlokalnym.....	64
Spis Rycin.....	67
Spis Tabel.....	68
Załącznik 1. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	69
Załącznik 2. Ankieta wraz z wynikami.....	88

Wprowadzenie

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Psary (LPR) stanowi istotny instrument wspierający zarządzanie rozwojem gminy w zakresie wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez powiązane ze sobą działania społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Pozwala on na prowadzenie wieloletniego procesu rewitalizacji w sposób skoordynowany, zintegrowany, zgodny z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców.

LPR został opracowany zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 z dnia 3 sierpnia 2016 r.¹ Dokument uwzględnia zasadę partnerstwa i partycypacji oraz zapewnienie komplementarności pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami. Kompleksowość i spójność zaproponowanych kierunków działań koresponduje ze zdiagnozowanymi potrzebami rewitalizacyjnymi, umożliwiając optymalne wykorzystanie potencjału wewnętrznego gminy na rzecz podniesienia jakości życia i aktywności społecznej mieszkańców, poprawy ładu przestrzennego i stanu powietrza atmosferycznego oraz aktywizacji potencjału przedsiębiorczego.

Zgodnie z zapisami Wytycznych, Lokalny Program Rewitalizacji operuje następującymi pojęciami:

- rewitalizacja – proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki;
- obszar zdegradowany – przestrzeń, w której koncentrują się zjawiska negatywne (społeczne, gospodarcze, przestrzenne oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców);
- obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, (...) na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się przeprowadzić rewitalizację; nie może on obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

---

¹ MR/H 2014-2020/20(2)08/2016.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Psary składa się z dziewięciu głównych części i są to:

- diagnoza negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej z identyfikacją potrzeb rewitalizacyjnych,
- wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji,
- określenie wizji, celów i kierunków działań,
- wykaz przedsięwzięć rewitalizacyjnych (lista A i lista B),
- określenie mechanizmów zapewnienia komplementarności zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- spójność programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na szczeblu lokalnym i ponadlokalnym,
- przewidywane ramy finansowe programu rewitalizacji,
- mechanizmy włączania mieszkańców i ich grup.
- system wdrażania, monitoringu i ewaluacji LPR.

I. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”² obszar zdegradowany to przestrzeń, w której koncentrują się zjawiska negatywne (społeczne, gospodarcze, przestrzenne) oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców. Szczególne znaczenie odgrywać będzie obszar rewitalizacji. Jest to "obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, (...) na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się przeprowadzić rewitalizację”³. Nie może on obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkanym przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Wyznaczając obszar zdegradowany i rewitalizacji uwzględniono powyższe zalecenia. Diagnoza oparta została na mierzalnych wskaźnikach opisujących przede wszystkim problemy społeczne w gminie Psary. Dokonano również analizy podstawowych obszarów funkcjonowania Gminy – gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej oraz technicznej i środowiskowej.

Dla potrzeb wyznaczenia obszaru zdegradowanego określono listę potencjalnych wskaźników, które posłużyły do analizy porównawczej sytuacji w gminie na tle regionu, ale przede wszystkim do przestrzennego zobrazowania wewnętrznego zróżnicowania Gminy Psary. Poziom wewnętrznych dysproporcji rozwoju zbadany został w odniesieniu do 13 miejscowości. Dla wskazanych jednostek pozyskano dane statystyczne Urzędu Gminy w Psarach oraz instytucji zewnętrznych, m.in. Powiatowego Urzędu Pracy, Ośrodka Pomocy Społecznej czy Komendę Powiatową Policji w Będzinie.

Uzyskane dane przeanalizowano pod kątem stworzenia zestawu porównywalnych wskaźników odnoszących wartość danej cechy do miejscowości. Weryfikacja wskaźników objęła następujące elementy:

---

² Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, Minister Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r., MR/H 2014-2020/20(2)08/2016.

³ j.w., Rozdział 3, pkt 4.

- poprawność metodologiczną - wskaźnik powinien opisywać w sposób czytelny i przejrzysty dany problem, powinien być łatwy w odbiorze przez czytelnika, łatwo weryfikowalny, powinien również różnicować przestrzeń Gminy i być skonstruowany zgodnie z zasadami matematycznymi i statystycznymi,
- poprawność przestrzenną - wskaźnik powinien zostać odniesiony do jednostki mniejszej niż Gmina, w tym przypadku do osiedla lub sołectwa⁴.

W wyniku tak przeprowadzonej procedury wskazano listę 13 wskaźników, które zastosowano dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wskaźniki te obejmują sferę społeczną (bezrobocie, ubóstwo, przestępczość/patologie, poziom edukacji, uczestnictwo w życiu publicznym), sferę gospodarczą (stopień przedsiębiorczości) oraz sferę techniczno-środowiskową (brak rozwiązań technicznych w budownictwie mieszkaniowym w zakresie zapewnienia energooszczędności oraz ochrony środowiska).

Istotnym elementem przyjętej metodologii były badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji w dniach 25 kwietnia 2016 – 10 maja 2016. Ankieta miała na celu ocenę głównych problemów obszaru wyznaczonego w oparciu o mierzalne i obiektywne wskaźniki jak również o konsultacje z Zespołem roboczym ds. sporządzenia Programu Rewitalizacji. Ankieta posłużyła opracowaniu m.in. pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji.

Wspomniany wyżej Zespół stanowił organ konsultacyjny Wójta Gminy Psary w zakresie rewitalizacji. Jednym z jego zadań była współpraca w zakresie diagnozowania obszarów zdegradowanych oraz wyznaczania terenów rewitalizacji. W skład zespołu weszli reprezentanci gminy, kierownicy głównych wydziałów Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych gminy odpowiedzialnych za monitorowanie problemów społecznych (Ośrodek Pomocy Społecznej).

Dodatkowym narzędziem służącym pozyskaniu informacji na potrzeby zarówno diagnozy, jak i Lokalnego Programu Rewitalizacji były dokumenty o charakterze planistycznym Gminy, w tym „Strategia Rozwoju Gminy Psary na lata 2015-2025”.

---

⁴ Część danych statystycznych charakteryzujących dane zjawisko czy proces nie jest agregowana przez instytucje do jednostek mniejszych niż gmina, co tym samym uniemożliwia ich wykorzystanie do analizy przestrzennej wewnątrz danej jednostki.

I.1. Położenie administracyjne i geograficzne

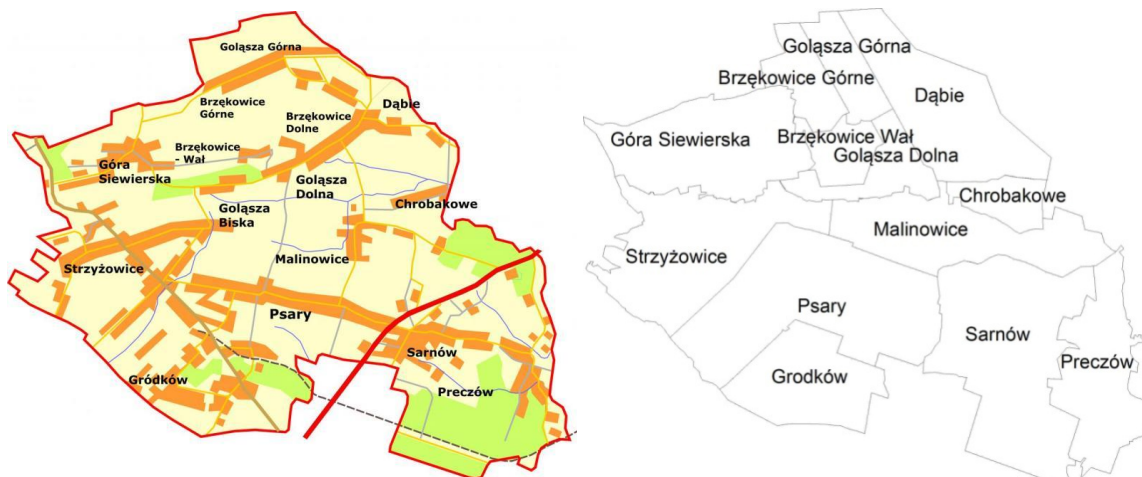
Gmina Psary jest gminą wiejską położoną w centralnej części województwa śląskiego. Zajmuje środkową część powiatu będzińskiego, bezpośrednio graniczy łącznie z 6 gminami: od zachodniej strony z gminą Wojkowice i gminą Bobrowniki, od północy z gminą Mierzęcice, od południa z gminą Będzin a od wschodniej z gminą Dąbrowa Górnicza. Gmina zajmuje powierzchnię 4.570 ha, co stanowi 12,49% powierzchni powiatu będzińskiego.

Gminę Psary tworzy łącznie 13 miejscowości: Brzękowice Górne, Brzękowice Wał, Chrobakowe, Dąbie, Gołąsza Dolna, Gołąsza Górna, Góra Siewierska, Gródków, Malinowice, Psary, Preczów, Sarnów, Strzyżowice.

Ryc. 1. Położenie Gminy Psary na tle powiatu będzińskiego.

Źródło:

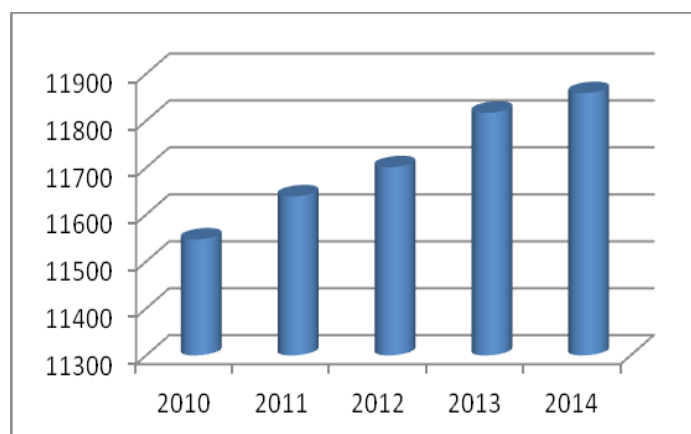
Ryc. 2. Miejscowości w Gminie Psary

Źródło: <http://www.psary.pl> oraz opracowanie własne

I.2. Sfera społeczna

I.2.1. Demografia

Potencjał ludnościowy Gminy na przestrzeni ostatnich lat wzrósł. Zgodnie z informacjami GUS na koniec 2014 roku liczba mieszkańców Gminy Psary wynosiła 11 859 osób, tj. o prawie 3% więcej względem 2010 roku. Tym samym wzrosło również zaludnienie, które w 2014 roku wynosiło 257 osób/km², o 7 osób więcej względem roku bazowego.

Ryc. 3. Ludność Gminy Psary w latach 2010-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych, .

Rozmieszczenie mieszkańców Gminy jest nierównomierne. Największa liczba ludności charakteryzuje miejscowości położone w południowej części Gminy. Wynika to przede wszystkim z bliskości północnego pasa aglomeracji katowickiej (miejscowości: Siemianowice Śląskie, Będzin, Dąbrowa Górnicza, Sosnowiec) oraz dogodnego położenia względem głównych ciągów komunikacyjnych regionu (droga krajowa nr 86 oraz droga wojewódzka nr 913).

Tab. 1. Liczba mieszkańców Gminy Psary w latach 2014 - 2016⁵

Miejscowość - sołectwo	2014	2015	2016
Brzękowice Górne	201	202	204
Brzękowice Wał	217	210	212
Chrobakowe	166	165	167
Dąbie	683	676	675
Golasza Dolna	280	275	266
Golasza Górna	194	195	190
Góra Siewierska	952	959	983
Gródków	945	944	961
Malinowice	739	734	727
Psary	2670	2676	2693
Preczów	898	922	926
Sarnów	1816	1814	1835
Strzyżowice	1849	1850	1866

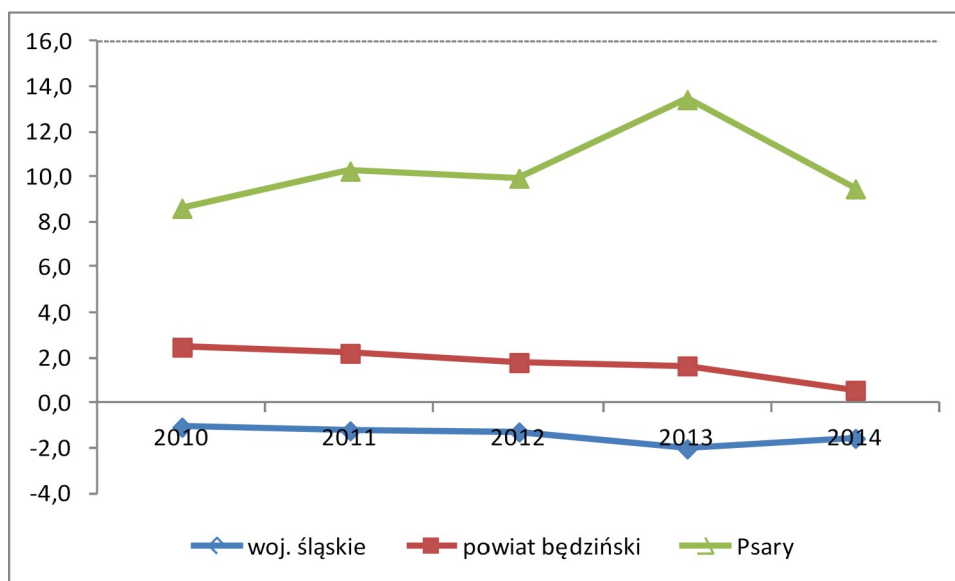
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

Na wzrost ludności przede wszystkim ma wpływ nie tyle przyrost naturalny ludności⁶, co migracje. W Gminie Psary w badanym okresie 2010-2014 r. średnioroczny przyrost liczby nowych mieszkańców wynosił 121 osób. W ostatnim roku analizy wartość salda migracji na 1000 mieszkańców wynosiła +9,0 osób i była zdecydowanie wyższa od wartości dla powiatu a nawet województwa (ryc.4.). Tym samym Psary wyróżniają się na tle innych gmin wiejskich regionu⁷.

⁵ Dla potrzeby weryfikacji danych, na początku 2017 roku poddano ocenie aktualność występowania zjawisk negatywnych w oparciu o analizy branżowe instytucji, które udostępniły swoje dane w 2015 roku. Analiza ta pozwoliła stwierdzić, że struktura i natężenie problemów nie uległy zmianie. Niemniej jednak w związku z koniecznością zweryfikowania liczby mieszkańców w kontekście spełnienia warunków limitu 30% mieszkańców na obszarze rewitalizacji zamieszczono aktualne dane.

⁶ Na terenie Gminy Psary przyrost naturalny w omawianym okresie jest ujemny i wynosił -4,1 urodzeń na 1000 mieszkańców w roku 2014. Nie odbiega to od tendencji zaobserwowanych w regionie. W województwie śląskim wartość wskaźnika wynosiła -1,9 urodzeń/1000 mieszkańców.

⁷ Wysokie wartości wskaźnika wystąpiły także w gminie Bobrowniki. Jest to jednak gmina położona w bezpośrednim sąsiedztwie Piekar Śląskich, stąd też pełni ona funkcje strefy podmiejskiej dla miasta.

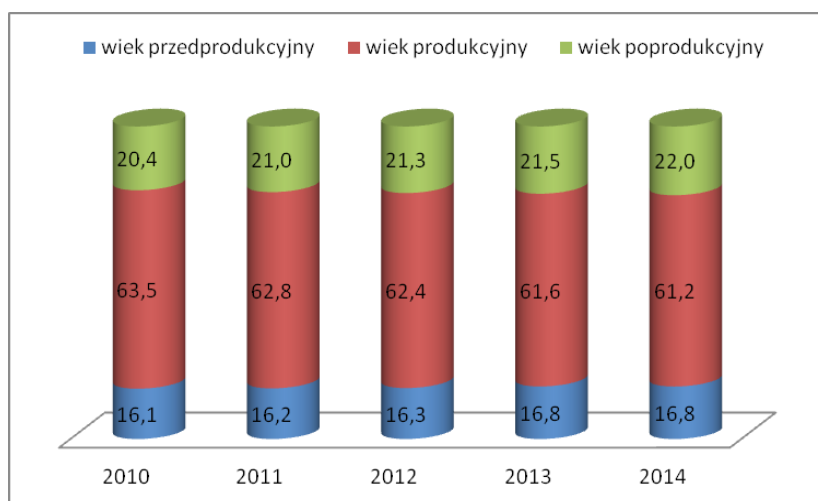
Ryc. 4. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w latach 2010-2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ostatnich latach wzmożyły się procesy migracyjne ludności z ościennych miast Śląska i Zagłębia na teren gminy Psary. Zaznacza się coraz większe zainteresowanie zamieszkaniem w rejonach słabiej zaludnionych i jednocześnie leżących w sąsiedztwie dużych ośrodków miejskich. Preferowane są gminy o charakterze wiejskim, posiadające dobre warunki do wypoczynku i rekreacji, dobrze skomunikowane z ośrodkami koncentrującymi miejsca pracy. Gmina Psary posiada wszystkie wymienione cechy. Walory krajobrazowe i ekologiczne obszaru gminy, aktywizacja dużych zasobów gruntów pod zabudowę mieszkaniowo-usługową, a zatem stwarzanie przez gminę dogodnych warunków dla lokowania na jej obszarze podmiotów gospodarczych oferujących miejsca pracy, przekłada się w sposób bezpośredni na wzrost popytu na nieruchomości leżące w tym rejonie, a przez to na wzrost wartości nieruchomości przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową i usługową. Tym samym obserwuje się intensywny przyrost liczby nowych mieszkańców.

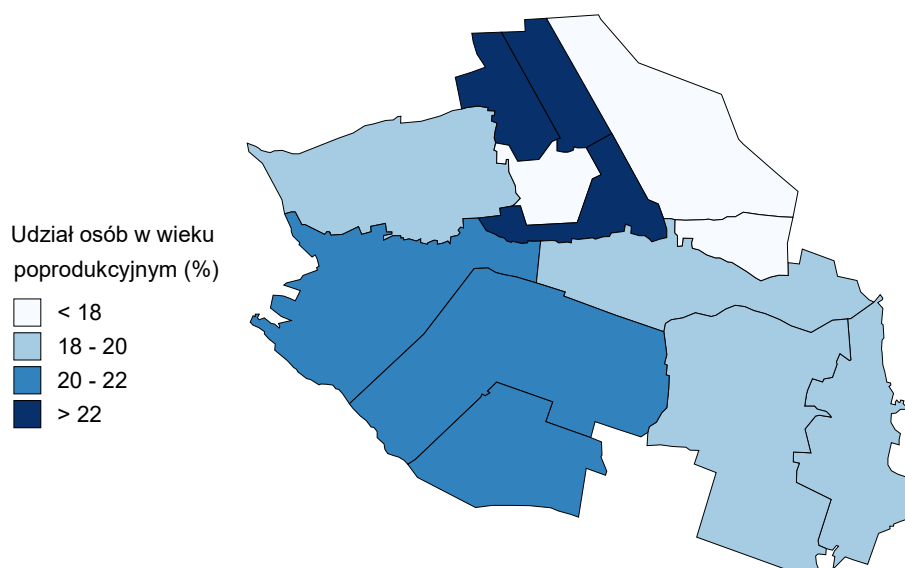
O kapitale ludzkim świadczy nie tylko liczba mieszkańców, ale również jej struktura wiekowa. W latach 2010–2014 w Gminie Psary obserwuje się jednocześnie wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku ludności w wieku produkcyjnym. Wzrost udziału osób młodych jest pozytywny, ponieważ zwiększane są tym samym zasoby społeczne gminy, które w przyszłości decydować będą o rozwoju jednostki. Niekorzystny jest natomiast

wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym, co w dłuższej perspektywie czasowej skutkować może występowaniem problemów wynikających z tzw. starości demograficznej gminy. Znaczenie tego negatywnego zjawiska potwierdza fakt wzrostu wartości wskaźnika obciążenia demograficznego. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosiła 37,1 osób w 2014 roku i była o 15% wyższa niż w 2010 roku.

Ryc. 5. Ludność Gminy Psary według ekonomicznych grup wieku w latach 2010-2014.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych,

Ryc. 6. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców.

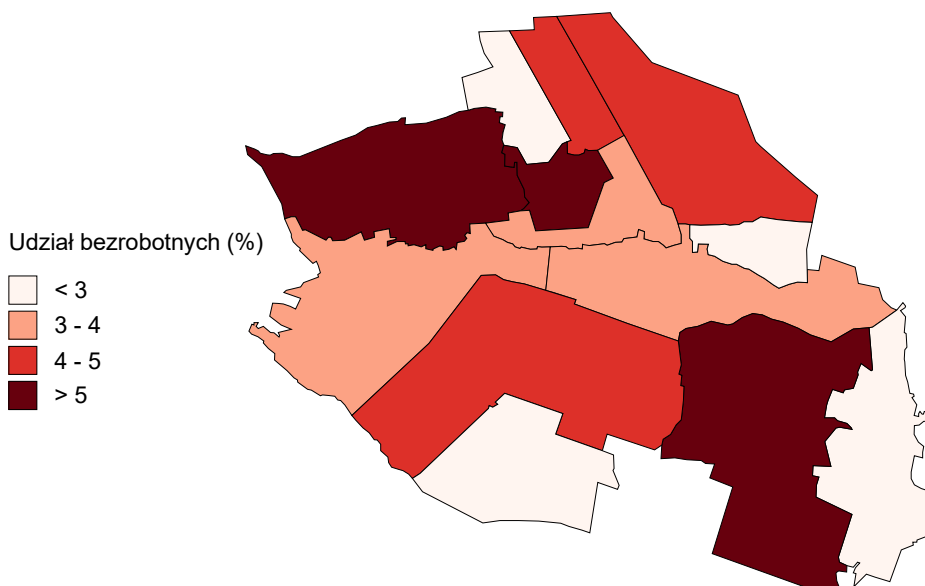
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Psarach.

Dysproporcje w rozmieszczeniu miejscowości o najwyższym udziale osób w wieku poprodukcyjnym są wyraźne i wskazują na obszary, które już teraz wymagają stosownej interwencji (m.in. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu seniorów). Wśród miejscowości o najbardziej niekorzystnej strukturze wiekowej mieszkańców są: Gołusza Górna (27,8% osób w wieku poprodukcyjnym), Brzękowice Górne (22,9%) oraz Gołusza Dolna (22,1%).

I.2.2. Bezrobocie

Stopa bezrobocia dla powiatu będzińskiego na dzień 31 grudnia 2014 r. wynosiła 14,2% i była wyższa względem średniej dla województwa śląskiego (9,6%). Ogółem na terenie powiatu będzińskiego zarejestrowanych było 8 264 osób bezrobotnych⁸, w tym w gminie Psary zamieszkiwały 462 osoby pozostające bez pracy.

Na koniec 2014 roku wartość wskaźnika udziału bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym w Gminie Psary wyniosła 6,4% i była wyższa o 0,3 punktu procentowego od średniej wartości dla powiatu. Niemniej jednak na tle województwa śląskiego (7,5%) sytuacja kształtuje się korzystniej⁹.

Ryc. 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w całkowitej liczbie ludności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

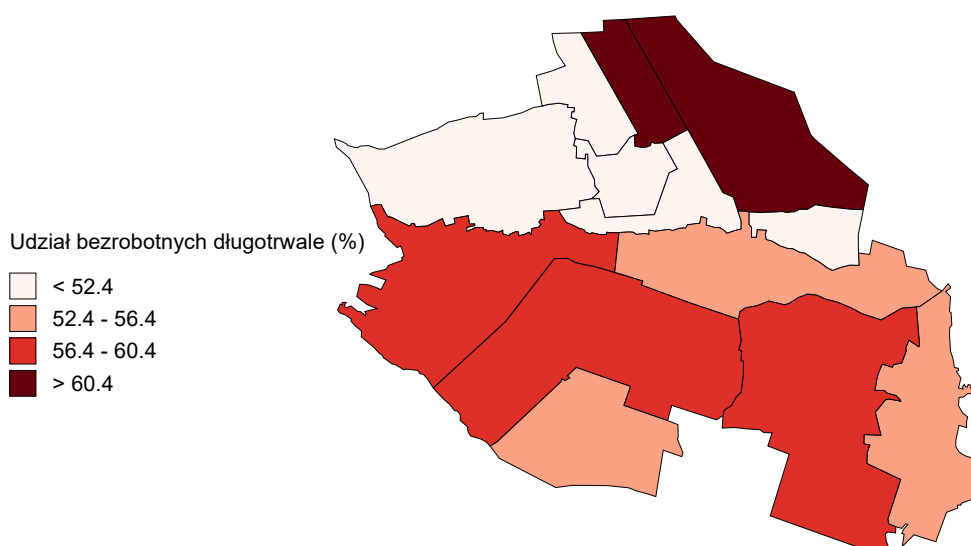
Przestrzenny rozkład bezrobocia w Gminie Psary wskazuje na znaczne,

⁸ Dane na 31 grudnia 2014r.

⁹ Na podstawie danych GUS – www.stat.gov.pl

wewnętrzne dysproporcje. Rozkład wartości wskaźnika (udział bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców) w analizowanych miejscowościach mieści się w zakresie 1,0% (Brzękowice Górne) – 5,5% (Brzękowice Wał). Powyżej średniej wartość wskaźnika charakteryzowała 6 z analizowanych miejscowości (ryc. 7).

Grupą bezrobotnych znajdującą się w szczególnej sytuacji są osoby tzw. długotrwale bezrobotne. W powiecie będzińskim liczba osób pozostająca bez pracy powyżej 12 miesięcy wyniosła w 2014 roku 4254 osoby, co stanowiło ponad 59,6% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Pod tym względem sytuacja na terenie Gminy Psary przedstawia się podobnie – udział bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie pozostających bez pracy wyniósł 56,4%. Wartość powyżej średniej charakteryzowała 5 miejscowości: Gołąsza Górna, Dąbie, Strzyżowice, Psary i Sarnów.

Ryc. 8. Udział bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych.

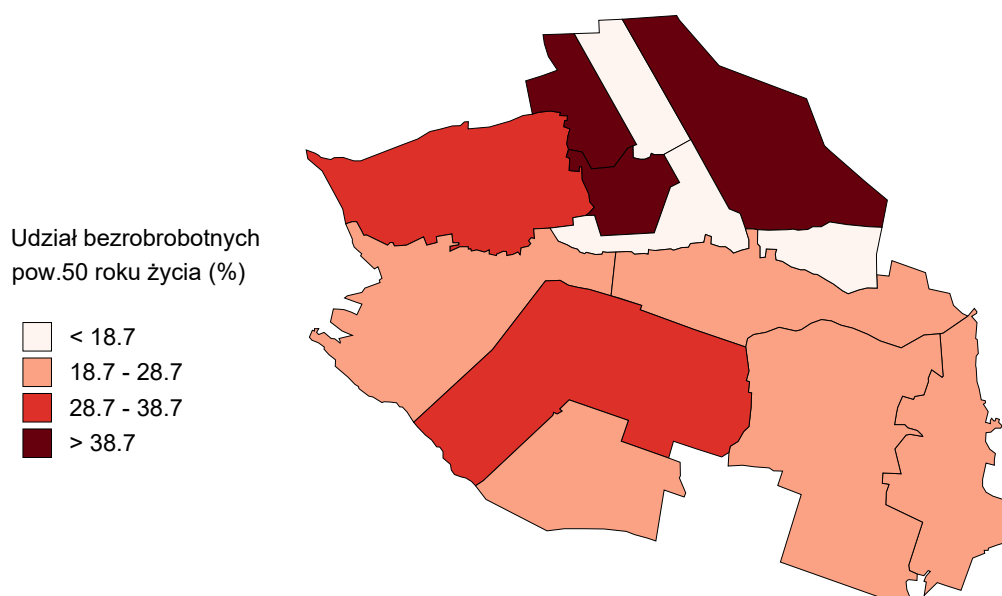
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

Struktura ta koresponduje z występowaniem takich niekorzystnych zjawisk, jak bezrobocie osób o niskim wykształceniu (50,6% ogółu bezrobotnych w Gminie) oraz bezrobocie osób starszych, powyżej 50 roku życia. Prawie 30% wszystkich osób pozostających bez pracy stanowią osoby, które ukończyły pięćdziesiąty rok życia. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne ze względu na spadek aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rosnące zagrożenie wynikające ze względów ekonomicznych (konieczność wsparcia z tytułu pomocy społecznej). Udział ten jest ponadto silnie skorelowany z udziałem bezrobotnych o najniższym

wykształceniu (wykształcenie gimnazjalne i poniżej oraz zasadnicze zawodowe).

Analiza przestrzenna struktury wiekowej bezrobotnych wskazuje na dużą zmienność w rozkładzie wartości wskaźnika (ryc. 9.). Wśród miejscowości odbiegających niekorzystnie od średniej dla Gminy (28,7%) wymienić należy Brzękowice Górne, Brzękowice Wał, Dąbie, Psary, Góra Siewierska.

Niekorzystnym zjawiskiem jest ponadto wysoki udział osób w wieku produkcyjnym mobilnym. Bezrobotni w wieku 25-44 stanowili 47% mieszkańców Gminy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy. Koniecznym wydaje się zatem wprowadzenie działań skierowanych do tych grup bezrobotnych, zwłaszcza osób z niskim wykształceniem oraz osób młodych.

Ryc. 9. Udział bezrobotnych w wieku powyżej 50 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy.

I.2.3. Ubóstwo

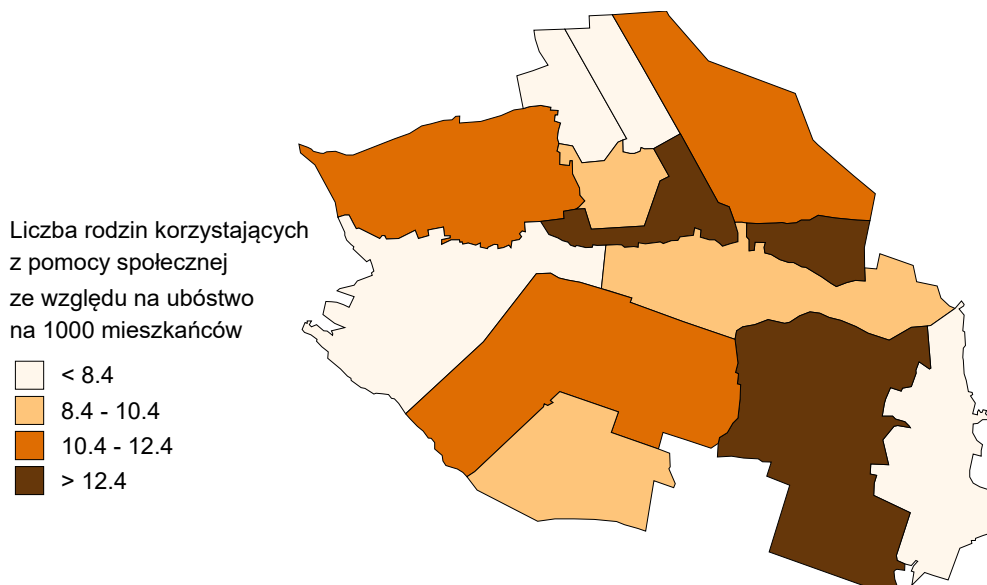
Ośrodek Pomocy Społecznej jest budżetową jednostką organizacyjną Gminy Psary utworzoną w celu realizacji zadań własnych i zleconych gminie z zakresu pomocy społecznej. Działalność jednostki jest finansowana w zakresie zadań własnych ze środków budżetu gminy Psary, a w zakresie zadań zleconych ze środków przekazanych przez administrację rządową na realizację określonych zadań. Ośrodek Pomocy Społecznej udzielając pomocy ma na celu zaspokojenie

niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w godnych warunkach, w tym również przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Wspomaga również rodziny w przezwyciężaniu trudnych sytuacji, których nie mogą oni pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Do głównych zadań realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej należy: tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej; analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej; przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawami świadczeń finansowanych z budżetu gminy oraz przez administrację rządową; pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin; prowadzenie pracy socjalnej skierowanej na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Psarach realizuje nie tylko świadczenia w postaci pomocy finansowej, ale również pomoc w naturze (np. w postaci dożywiania i mikołajkowych paczek). Zajmuje się także świadczeniem usług opiekuńczych oraz pracą socjalną, której celem jest m.in. rozwijanie poczucia własnej wartości. Co roku realizuje projekty wewnętrzne m.in.: Prace społecznie – użyteczne, Klub Integracji Społecznej oraz Lokalny Program „Nadzieja”. Instytucja ta w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki została zaangażowana w projekt „Praca się opłaca”, którego celem jest aktywizacja społeczna i zawodowa uczestników. Cały czas działa także na terenie ośrodka Wioska Internetowa, umożliwiającą korzystanie ze sprzętu komputerowego wraz z dostępem do Internetu. W przeszłości OPS brał udział także w takich programach i kampaniach jak: „Małyszomania”, „Niećpam” i „Jestem Tolerancyjny – Jestem Kreatywny”. W ramach działań profilaktycznych instytucja prowadzi punkt konsultacyjny, powstały z myślą o osobach, które mają problem z alkoholem i narkotykami, świetlicę integracyjną, a na terenie ośrodka działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Psarach w roku 2014 r. wydał w sumie 736 decyzji z zakresu pomocy społecznej. Wsparciem objętych zostało w sumie 343 rodziny, z czego najwięcej z powodu ubóstwa (122 rodziny). Wskaźnik obrazujący koncentrację problemów społecznych, tj. liczba rodzin na 1000 mieszkańców, którym przyznano wsparcie socjalne z powodu ubóstwa, wskazuje na rosnące dysproporcje w przestrzeni Gminy. Wartość wskaźnika powyżej średniej (10,51 rodzin) wystąpiła w 5 miejscowościach: Chrobakowe, Sarnów, Gołąsza Dolna, Dąbie i Psary.

Rozmieszczenie najwyższych wartości analizowanego wskaźnika koresponduje z lokalizacją miejscowości o największym problemie bezrobocia. Wskazuje tym samym na ryzyko wykluczenia społecznego pewnych grup społecznych ze względu na ich postępującą pauperyzację i uzależnienie od stałej pomocy.

Ryc. 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej.

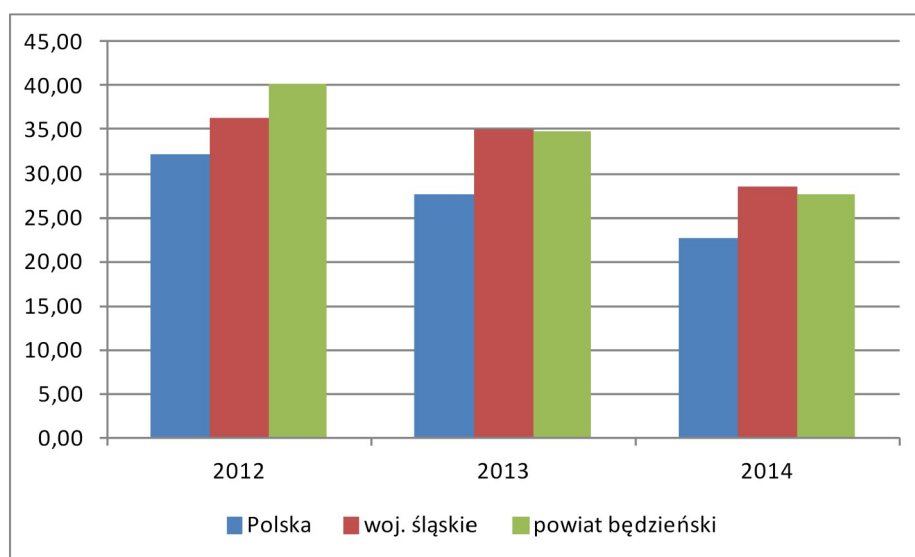
Na uwagę zasługuje również fakt, że na terenie całej Gminy znaczna liczba rodzin otrzymała wsparcie z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby (ponad 11 rodzin na 1000 mieszkańców). Tym samym można wskazać znaczną grupę osób narażonych na wykluczenie z powodu braku możliwości uczestniczenia w życiu społecznym Gminy z powodu utrzymującej się, często przewlekłej choroby.

I.2.4. Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa stanowi jedno z podstawowych kryteriów oceny jakości życia w danej jednostce terytorialnej. Analiza danych statystycznych dotyczących przestępczości w regionie wskazuje, że w powiecie będzińskim poczucie bezpieczeństwa jest niższe niż w kraju. Wynika to z wyższych wartości wskaźników przestępczości. Liczba przestępstw stwierdzonych przez Policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców w latach 2012-2014 przyjmowała wyższe wartości w powiecie niż średnio w kraju (ryc. 11). Według danych GUS w powiecie w 2014 r. popełniono w sumie 4173 przestępstwa,

o 31% mniej niż w 2012 r. Tym samym spadł również wskaźnik przestępczości z 40,2 do 27,6 przestępstw na 1000 mieszkańców.

Ryc. 11. Wskaźnik przestępczości

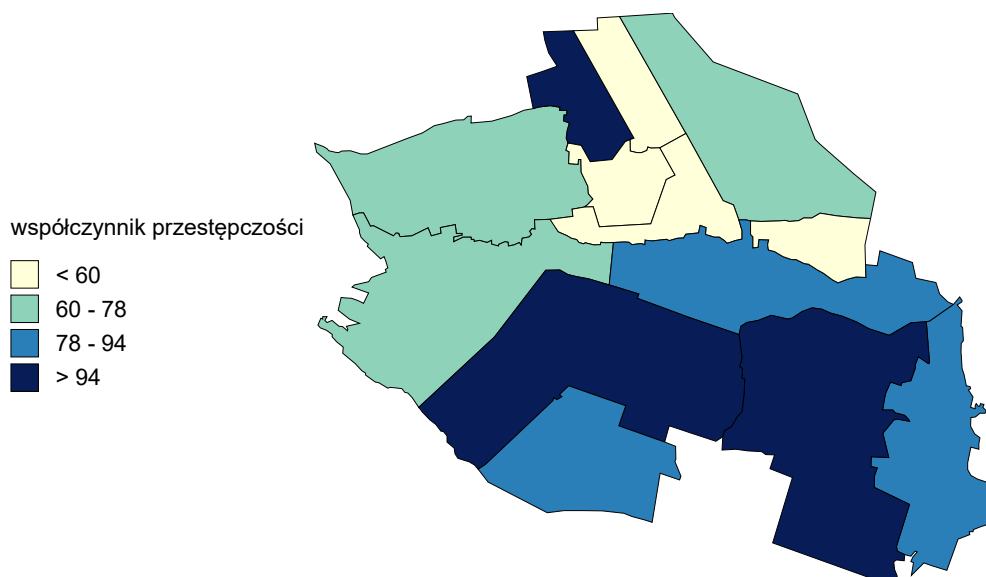
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych

Na terenie powiatu będzińskiego niekorzystnie przedstawia się natężenie i struktura wybranych kategorii przestępstw. O ile analiza poszczególnych rodzajów przestępstw wskazuje na mniejsze zagrożenie w powiecie niż średnio w województwie, to wyjątek stanowią przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu. W 2014 roku w powiecie popełniono w sumie 132 przestępstwa w tej kategorii. Liczba czynów w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przyjęła wyższe wartości w powiecie niż w województwie (odpowiednio 0,87 oraz 0,55 czynów na 1000 mieszkańców).

Zgodnie z danymi Komendy Powiatowej Policji w Będzinie na terenie Gminy w 2014 roku popełnionych zostało 1008 czynów karalnych¹⁰. Analiza przestrzennego rozkładu zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu wskazała na znaczne dysproporcje w Gminie pod względem potencjalnego poczucia bezpieczeństwa. Wskaźnik zagrożenia przestępczością (liczba zdarzeń karalnych na 1000 mieszkańców) w Gminie Psary była na poziomie 86,8¹¹. Wśród miejscowości, które przekroczyły wartość średnią wymienić należy: Brzękowice Górne, Psary oraz Sarnów.

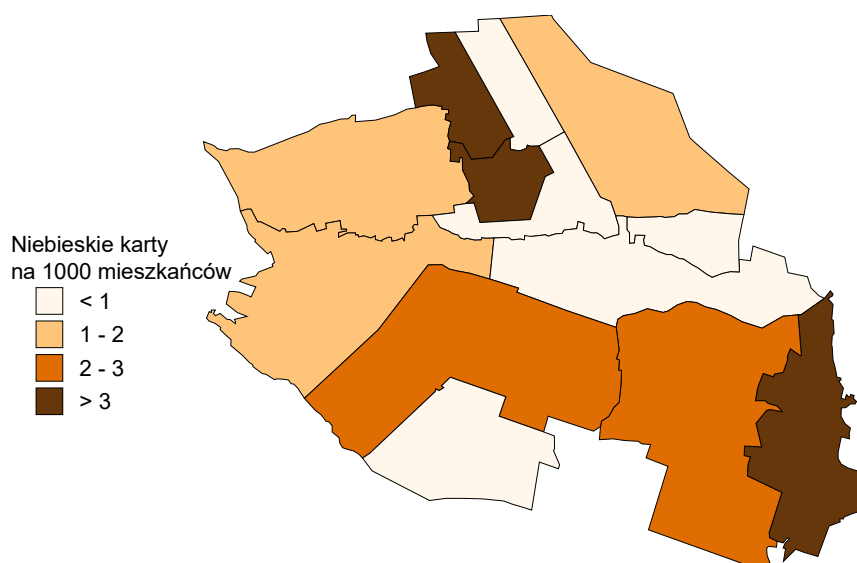
¹⁰ Przestępstwa stwierdzone oraz interwencje

¹¹ Dla potrzeb analizy obejmującej poczucie bezpieczeństwa uwzględniono we wskaźniku również interwencje Komendy Powiatowej Policji. Uwzględniając wyłącznie kategorię „przestępstwa” – wskaźnik przestępczości w gminie Psary w 2014 roku był na poziomie ok. 12 czynów na 1000 mieszkańców (o 6 czynów mniej niż średnia dla województwa).

Ryc. 12. Wskaźnik zagrożenia przestępczością.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Będzinie.

Ryc. 13. Liczba "Niebieskich kart" na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej.

Jako jeden z przejawów patologii społecznej o charakterze przestępczym uznać można przemoc w rodzinie. Na terenie Gminy Psary w 2014 roku założone zostały 23 "Niebieskie Karty", tj. 2 karty na 1000 mieszkańców. Dysproporcje przestrzenne rozkładu wskaźnika są znaczne (ryc. 13). W pięciu miejscowościach nie odnotowano przypadku przemocy domowej skutkującego założeniem "Niebieskiej Karty". Niemniej jednak należy pamiętać, że w małych społecznościach lokalnych istnieje większe ryzyko zatajenia informacji o stosowanej w rodzinie przemocy.

Wynika to z braku anonimowości, ale też wstydu i chęci zachowania istniejącego problemu w przysłowiowych „czterech ścianach”.

Drugim znacznym zagrożeniem bezpieczeństwa ludności i jej mienia jest zagrożenie pożarowe. W większości jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej powstawały w miejscowościach Gminy na początku XIX w. z inicjatywy społeczników. Dzisiaj w ramach OSP w Gminie Psary działa 7 jednostek, które wspomagają działania Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Będzinie w działaniach ratowniczo - gaśniczych oraz w zwalczaniu klęsk żywiołowych. Zadania ratownicze w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na terenie Gminy realizuje 6 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, włączonych do systemu krajowego.

Tab. 2. Ochotnicze Straże Pożarne w Gminie Psary

OSP	SIEDZIBA
Ochotnicza Straż Pożarna Gołąsza-Brzękowice	Brzękowice Górne 2 42-504 Będzin 4
Ochotnicza Straż Pożarna, Dąbie; Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza chłopięca	ul. Pocztowa 34 A 42-504 Będzin 4
Ochotnicza Straż Pożarna Góra Siewierska przy jednostce działa Strażacka Orkiestra Dęta	ul. Szopena 5 42-575 Góra Siewierska
Ochotnicza Straż Pożarna Preczów	ul. Dębowa 1 42-512 Preczów
Ochotnicza Straż Pożarna Psary Kobieca Drużyna Pożarnicza Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza dziewczęca Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza chłopięca	ul. Szkolna 45 42-512 Psary
Ochotnicza Straż Pożarna Sarnów	ul. Szkolna 42-512 Sarnów
Ochotnicza Straż Pożarna Strzyżowice Młodzieżowa Drużyna Pożarnicza chłopięca i dziewcząt Drużyna Pożarnicza	ul. Belna 1 42-575

Aby w przyszłości zwiększyć poczucie bezpieczeństwa mieszkańców Gminy należy konsekwentnie realizować program doposażenia służb szybkiego reagowania, ze szczególnym uwzględnieniem Ochotniczych Straży Pożarnych. Znaczące efekty przynosi również system monitoringu gminnego oraz doświetlania miejsc zagrożonych występowaniem zjawisk przestępczości.

I.2.5. Poziom edukacji

Ocena poziomu edukacji w Gminie Psary została dokonana na podstawie wyników nauczania w szkołach podstawowych oraz gimnazjach.

Sprawdzian w klasie szóstej szkoły podstawowej obejmuje wiadomości i umiejętności określone w wymaganiach ogólnych i szczegółowych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w odniesieniu do trzech kluczowych przedmiotów nauczanych na dwóch pierwszych etapach edukacyjnych, tj. języka polskiego, matematyki i języka obcego nowożytnego. Od roku szkolnego 2014/2015 sprawdzian składa się z dwóch części:

- część pierwsza – obejmuje zadania z języka polskiego i z matematyki,
- część druga – obejmuje zadania z języka obcego nowożytnego.

Dokonując analizy egzaminu szóstoklasisty z ostatnich trzech lat, należy stwierdzić, iż szkoły podstawowe z Gminy Psary osiągają dobre efekty edukacyjne, bowiem średnia osiąganych wyników z wszystkich przedmiotów egzaminacyjnych przekracza 60% a wyniki szkół nie różnią się od średnich osiąganych w skali powiatu i województwa. Poniższa tabela przedstawia średnie wyniki egzaminów szóstoklasisty w szkołach powiatu będzińskiego.

Tab. 3. Wyniki z egzaminu końcowego szóstoklasisty gmin powiatu będzińskiego.

Gmina	Liczba uczniów przystępujących do egzaminu	Wynik ogólny	Język polski	Matematyka
		Średnia w %	Średnia w %	Średnia w %
Będzin	426	63,98	73,28	54,18
Bobrowniki	91	69,26	75,33	62,86
Czeladź	191	65,11	72,76	56,94
Mierzęcice	67	63,19	73,79	52,01
Psary	103	67,75	73,24	61,94
Siewierz	116	71,06	78,19	63,58
Sławków	67	68,13	73,73	62,24
Wojkowice	53	67,53	75,26	59,34

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie, 2015.

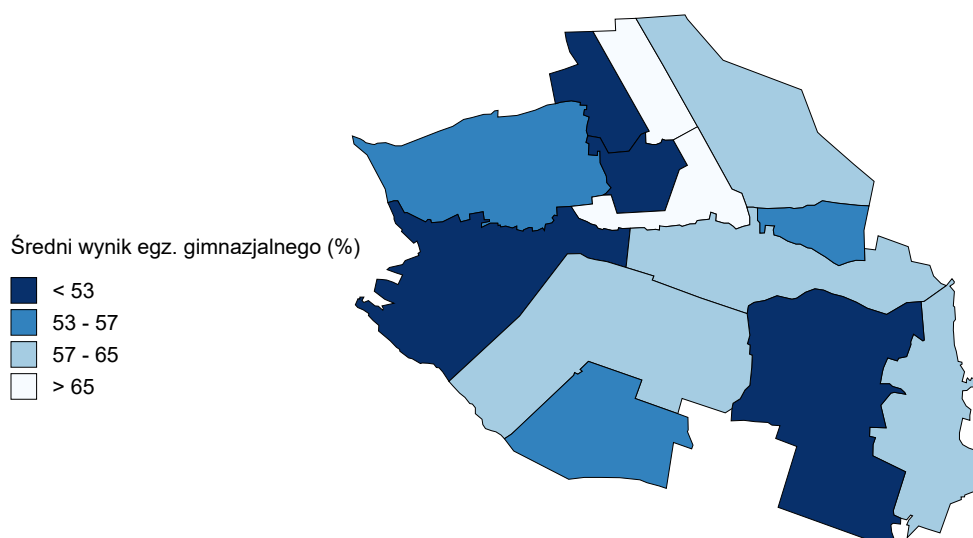
Analizując średnie wyniki z egzaminów gimnazjalnych osiągnięte przez uczniów Gimnazjum w roku szkolnym 2014/2015, szkoła nieznacznie odbiega od wyników wojewódzkich i powiatowych w części humanistycznej, aby osiągnąć lepsze wyniki w części językowej, zwłaszcza na poziomie rozszerzonym.

Tab. 4. Wyniki z egzaminu gimnazjalnego Gminy Psary.

Część	Średni wynik		
	Województwo śląskie	Powiat będziński	Gmina Psary
historia i wos	64%	63%	59%
język polski	62%	61%	56%
przyroda	48%	49%	52%
matematyka	47%	45%	44%
poziom podstawowy	68%	68%	68%
poziom rozszerzony	48%	50%	52%

Źródło: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie, 2015.

Analiza rozkładu wyników egzaminu gimnazjalnego w podziale na miejscowości wskazuje na duże różnice przestrzenne. Poniżej uśrednionego wyniku dla całej Gminy (54,75%) zakwalifikowały się następujące miejscowości: Brzękowice Górne, Brzękowice Wał, Sarnów, Strzyżowice, Chrobakowe.

Ryc. 14. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Jaworznie¹².

I.2.6. Aktywność społeczna i obywatelska

Zgodnie z danymi REGON na terenie Gminy Psary zarejestrowanych było w 2014 roku w sumie 25 organizacji społecznych (24 stowarzyszenia oraz 1 fundacja). Aktywność społeczna w tym zakresie wzrosła, ponieważ w 2010 roku liczba organizacji społecznych wynosiła 20 podmiotów. Zmiany te wpłynęły

¹² <http://www.oke.jaworzno.pl>

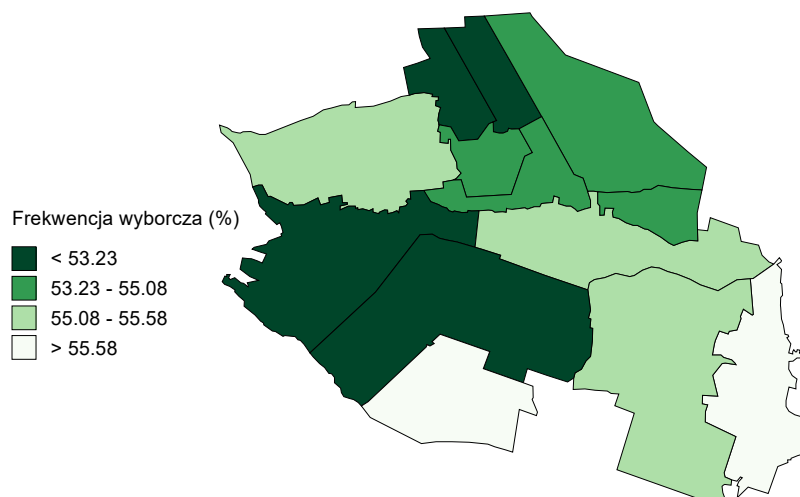
nieznacznie na zmianę wartości wskaźnika nasycenia podmiotami NGO. W latach 2010-2014 jego wartość wzrosła z 1,73 do 2,12 podmiotów na 1000 mieszkańców. Wartości te nadal jednak odbiegają od średniej dla powiatu oraz województwa (tab. 6).

Tab. 5. Wskaźnik nasycenia podmiotami NGO w latach 2010-2014

Jednostka	2010	2011	2012	2013	2014
woj. śląskie	2,0	2,84	3,00	3,15	3,31
powiat będziński	1,74	1,85	1,96	2,10	2,22
gmina Psary	1,73	1,72	1,88	2,12	2,11

Źródło: Bank Danych Lokalnych, rejestr REGON, GUS Warszawa.

Jedną z podstawowych form uczestnictwa obywatela w życiu publicznym, zagwarantowaną przez Konstytucję RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997 nr 78 poz. 483) jest prawo wyborcze. Na terenie Gminy Psary na dzień wyborów parlamentarnych (25 października 2015) mieszkało 9.675 osób uprawnionych do głosowania. Frekwencja wyborcza zanotowana zarówno w Gminie (53,39%), jak i okręgu wyborczym nr 32 (Będziński) (51,52%) była zbliżona do frekwencji w województwie śląskim (52,25%).

Ryc. 15. Frekwencja w wyborach parlamentarnych 2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej¹³.

Analiza rozkładu przestrzennego frekwencji w poszczególnych obwodach wyborczych pozwoliła wskazać obszary Gminy, w których aktywność mieszkańców w życiu publicznym była najsłabsza względem średniej dla całej jednostki (ryc. 15).

13 <http://parlament2015.pkw.gov.pl>

I.3. Sfera gospodarcza

Tereny rolnicze stanowią 71,5 % powierzchni Gminy, w tym ponad połowa gleb (51%) należy do mało korzystnych dla produkcji rolnej, natomiast 47% jest średnio przydatnych do intensywnej produkcji. Gospodarstwa do 5 ha stanowią 98% wszystkich gospodarstw rolnych. Pod zasiewami znajduje się około 26% gruntów ornych, zaś ponad 56% wykazano jako użytki rolne w dobrej kulturze. Głównymi uprawami są zboża i ziemniaki. Prowadzenie działalności wyłącznie rolniczej zadeklarowało 48% gospodarstw, zaś działalność pozarolniczą prowadzi 4% gospodarstw. Na terenie gminy znajduje się jedynie 12 gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha.¹⁴

Ograniczeniami w rozwoju rolnictwa na terenie Gminy są niskie klasy bonitacyjne i zanieczyszczenie gleb, znaczna przewaga gospodarstw o powierzchni użytków rolnych do 5 ha oraz zanik funkcji rolniczych. Tym samym szczególną rolę w kreowaniu gospodarki zaczyna odgrywać przedsiębiorczość lokalna.

Według Głównego Urzędu Statystycznego, w 2014 roku w Gminie Psary zarejestrowanych było 1214 podmiotów gospodarczych, z czego 98,7% stanowił sektor prywatny. Dynamika zmian wskazuje, że liczba firm posiadających siedzibę w Gminie wzrasta. W latach 2010-2014 tempo wzrostu wynosiło prawie 7%.

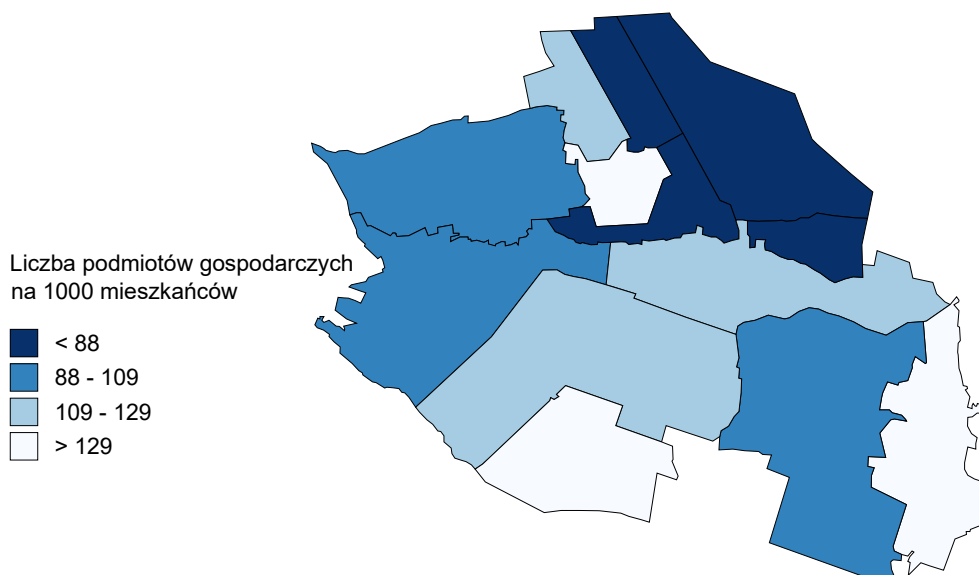
Najwięcej przedsiębiorstw działa w sekcji G - handel hurtowy i detaliczny – 378 podmiotów, w sektorze budownictwa (F) – 133 podm. oraz w sekcji B - przetwórstwo przemysłowe – 115 podm. Najmniej rozwijającą się częścią sektora prywatnego w gminie Psary jest ta związana z obsługą nieruchomości i górnictwem i wydobywaniem.

W 2014 roku w sektorze prywatnym było zarejestrowanych 1175 mikroprzedsiębiorstw zatrudniających maksymalnie 10 osób, 35 małych przedsiębiorstw (maksymalnie 50 osób jest zatrudnionych) i tylko 4 duże przedsiębiorstwa zatrudniające maksymalnie ok 250 osób. Wskazuje to na fakt, iż większość podmiotów prowadzonych jest przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Wskaźnik przedsiębiorczości w Gminie wyniósł 105 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców. Jest to wynik wyższy od wartości wskaźnika dla województwa śląskiego, który wynosił 101 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców.

---

¹⁴ Dane ze spisu powszechnego z 2010 r.

Prawie połowa miejscowości nie osiągnęła poziomu odpowiadającej wskaźnikowi dla Gminy. Są to: Chrobakowe, Gołąsza Dolna, Gołąsza Górna, Dąbie, Gołąsza Górna, Sarnów, Strzyżowice.

Ryc. 16. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Katowicach.

Aby zintensyfikować rozwój lokalnej przedsiębiorczości, racjonalnym wydaje się wspieranie podmiotów z branży turystyki i usług okołoturystycznych, które w przyszłości mogą stać się ważnym źródłem dochodów Gminy, jak również podmiotów świadczących usługi na rzecz seniorów i osób niepełnosprawnych, poprzez stosowanie programu ulg i preferencji. Z kolei zachęcenie przedsiębiorców do współpracy i spotkań z jednostkami Gminy (m.in. OPS), może skutecznie pomóc w walce z bezrobociem i wnieść konstruktywne pomysły do planów rozwojowych Gminy.

I.4. Sfera funkcjonalno – przestrzenna

Infrastruktura transportowa i komunikacyjna

Gmina Psary zlokalizowana jest bezpośrednio przy dwupasmowej drodze krajowej nr 86 łączącej Katowice i miasta Zagłębia Dąbrowskiego z Łodzią, Częstochową oraz z Cieszynem. W pobliżu znajdują się także inne ważne szlaki komunikacyjne jak autostrady: A1 i A4 oraz droga ekspresowa S1. Konfiguracja

centralnego położenia i dróg krajowych sprawia, że Gmina Psary jest dobrze skomunikowana z miastami województwa śląskiego.

Ryc. 17. Położenie komunikacyjne Gminy Psary

Źródło: <http://www.psary.pl>

System komunikacyjny w Gminie tworzą drogi o następujących kategoriach i kilometrażu:

- droga krajowa DK 86 o długości 3,67 km,
- droga wojewódzka DW 913 o długości 6,5 km,
- drogi powiatowe o łącznej długości 50 km,
- drogi gminne o łącznej długości 41,6 km.

Na obszarze Gminy istnieją również drogi dojazdowe do gruntów polnych i leśnych, przeważnie o podbudowie gruntowej i nawierzchni tłuczniowej. Nawierzchnie dróg gminnych to głównie asfalt, kostka brukowa, cegła, elementy betonowe. W latach 2011-2014 wybudowano lub kompleksowo wyremontowano 12,1 km gminnych dróg publicznych. Całkowicie nowe odcinki dróg z pełną podbudową, odwodnieniem i nawierzchnią asfaltobetonową lub z kostki betonowej powstały na:

- ul. Granicznej w Psarach i Strzyżowicach
- ul. Reymonta, Kasztanowej i Irysów w Psarach,
- ul. Belnej w Strzyżowicach,
- ul. Kościuszki w Górze Siewierskiej,
- ul. Zielonej w Preczowie,
- ul. Szkolnej w Malinowicach powstała pętla autobusowa,

- ul. Bocznej w Strzyżowicach,
- ul. Szkolnej w Preczowie.

Podsumowując, sieć drogowa w Gminie Psary jest dobrze rozwinięta. Działań naprawczych wymaga jedynie istniejąca sieć dróg łączących poszczególne miejscowości. W planach inwestycyjnych dotyczących dróg, należy mieć ponadto na uwadze systematyczne dostosowywanie modernizowanych i nowych odcinków jezdni do bezpiecznej komunikacji rowerowej oraz pieszej (przede wszystkim budowa chodników i ścieżek rowerowych separowanych od ruchu pieszego).

Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę odbywa się z lokalnych sieci wodociągowych bazujących na własnych ujęciach wód głębinowych i źródłanych z utworów triasowych oraz z gmin sąsiednich. Siecią wodociagową objęty jest cały teren Gminy Psary, zaś z instalacji wodociągowej korzysta 99,8% mieszkańców. Ma ona długość 154,2 km. Jej ogólny stan jest niezadowalający. Przyczyną tego stanu jest m.in. zły stan techniczny, rodzaje zastosowanych materiałów, a przede wszystkim zaawansowany wiek oscylujący przeważnie w granicach 50 lat. Ze względu na zły stan sieci planuje się w najbliższych latach do wymiany ok. 42 km sieci łącznie z przyłączami.

W ramach projektu unijnego zostało wymienionych już ponad 7 km sieci wodociągowej na odcinku od stacji uzdatniania wody w Malinowicach przy ul. Wiejskiej do ul. Granicznej w Psarach. Wykonane zostały głównej sieci rozdzielcze bez przyłączy do budynków. Rozbudowana została stacja uzdatniania wody w Malinowicach. Działania te pozwolą na zwiększenie przepustowości stacji uzdatniania wody, która średnio zapewnia wodę dla 85% gospodarstw domowych na terenie Gminy Psary. Ostatnim elementem projektu było wykonanie przyobiektowych oczyszczalni ścieków przy Szkole Podstawowej w Gródkowie oraz Urzędzie Gminy w Psarach.

Kolejne inwestycje związane z gospodarką wodno-ściekową obejmują wymianę wodociągów przy wybranych ulicach w Psarach oraz przy ulicy Belnej w Strzyżowicach. Działania modernizacyjne w ramach sieci wodociągowej oraz szczegółowy program monitoringu zużycia wody wprowadzony w 2011 r., ograniczyły straty wody. Pozwoliły również zlokalizować i usunąć niekontrolowane wypływy wody z wodociągu, które niejednokrotnie od kilkunastu lat generowały straty wody.

Obszar Gminy nie ma rozwiniętej sieci kanalizacyjnej. Całkowita długość instalacji wynosi 1,3 km. Według danych GUS na koniec 2014 roku korzystało z niej 365 osób co stanowi 3,1% ogółu mieszkańców. Niskie pokrycie terenu siecią kanalizacyjną wynika przede wszystkim z dużej kosztowności budowy instalacji zwłaszcza, że zabudowa Gminy o charakterze wiejskim ma rozproszoną strukturę. Dlatego też latach 2011-2014 realizowany był gminny program dofinansowania budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, w ramach którego 73 gospodarstwa domowe otrzymały wsparcie w łącznej wysokości 308 tys. zł. Gmina wybudowała także biologiczno-mechaniczną przyobiekтовую oczyszczalnię ścieków przy budynku komunalnym w Dąbiu (tzw. Agronomówka) oraz zostały wybudowane oczyszczalnie przy szkole w Gródkowie i Urzędzie Gminy w Psarach.

Infrastruktura społeczna

Ze społecznego punktu widzenia szczególnym znaczeniem wśród placówek infrastruktury społecznej wyróżniają się instytucje ochrony zdrowia. Potrzeby zdrowotne lokalnych społeczności mogą być bowiem zaspokojone niemal wyłącznie przez sprawnie funkcjonującą służbę zdrowia. Ochrona zdrowia w Gminie Psary realizowana jest głównie poprzez działalność Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej – Gminne Centrum Medyczne Psary sp. z o.o. w Psarach, którego częścią są Ośrodki Zdrowia: Gminny Ośrodek Zdrowia w Psarach, Wiejski Ośrodek Zdrowia w Strzyżowicach, Wiejski Ośrodek Zdrowia w Sarnowie i Wiejski Ośrodek Zdrowia w Grodkowie.

Infrastruktura ochrona zdrowia w Gminie Psary funkcjonuje na względnie dobrym poziomie. Niestety dostrzega się pewne przestrzenne dysproporcje w rozmieszczeniu punktów medycznych (przewaga miejscowości położonych w południowej części gminy), co utrudnia dostęp do niej mieszkańcom głównie z północnej części Gminy. Ponadto starzejące się społeczeństwo będzie wymagało rozwoju infrastruktury służącej wsparciu osób w wieku senioralnym oraz osób niepełnosprawnych, zarówno w zakresie instytucji opieki dziennej i czasowej, jak i przystosowania przestrzeni publicznych.

Szkolnictwo podstawowe reprezentowane jest przez następujące placówki oświatowe.

- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Dąbiu,

- Szkoła Podstawowa im. Emilii Gierczak w Gródkowie,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 w Strzyżowicach,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2 w Sarnowie.

We wszystkich czterech szkołach uczy się w sumie 647 uczniów w 32 oddziałach, co daje średnio 20 uczniów na klasę. Najwięcej uczniów uczęszcza do klas pierwszych i drugich. We wszystkich szkołach podstawowych prowadzone są programy własne, które w ramach działalności dydaktyczno-wychowawczej oferują zajęcia z różnych zakresów tematycznych m.in.: dotyczące wspomagania harmonijnego rozwoju psychofizycznego uczniów, doskonalenia sprawności ruchowej, edukacji medialnej, zajęcia językowe i muzyczno-ruchowe. Prowadzone są również tematyczne zajęcia pozalekcyjne takie jak: matematyczne, informatyczne, plastyczne, teatralne, kółka dziennikarskie, kółka polonistyczne, kółka geograficzne itd.

Wszystkie szkoły posiadają boiska, sale gimnastyczne i wyposażenie rekreacyjne.

Na terenie Gminy, w miejscowości Psary działa jedyne w gminie Gimnazjum im. Marszałka J. Piłsudskiego w Psarach.

Podstawową instytucją, która świadczy funkcje kulturotwórcze na terenie Gminy Psary jest Gminny Ośrodek Kultury Gminy Psary w siedzibą w Gródkowie, który kieruje sześcioma placówkami oświatowo – kulturalnymi na terenie Gminy. W ich skład wchodzi: Ośrodek Kultury w Gródkowie, Ośrodek Kultury w Sarnowie, Ośrodek Kultury w Preczowie oraz Świetlica Wiejska w Dąbiu, Świetlica Wiejska w Brzękowicach Górnych i Świetlica Wiejska w Górze Siewierskiej. Obok ośrodka kultury instytucją działającą na polu kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna w Psarach, która prowadzi swoją działalność ponadto w 3 filiach bibliotecznych tj. Fili nr 1 w Dąbiu, Filii nr 2 w Strzyżowicach, Filii nr 3 w Sarnowie. Biblioteka posiada bogaty księgozbiór¹⁵, który jest uzupełniany na bieżąco nowościami wydawniczymi. Dodatkowo wszystkie obiekty biblioteczne wyposażone są w stanowiska komputerowe, z których można korzystać bezpłatnie. Każda z bibliotek posiada punkt ksero. Ponadto organizowane są tutaj spotkania autorskie oraz zajęcia dla dzieci młodzieży.

Biorąc pod uwagę potrzeby mieszkańców, Gmina podejmuje kroki w kierunku

---

15 Zgodnie z danymi GUS na koniec 2014 księgozbiór liczy 58872 woluminów.

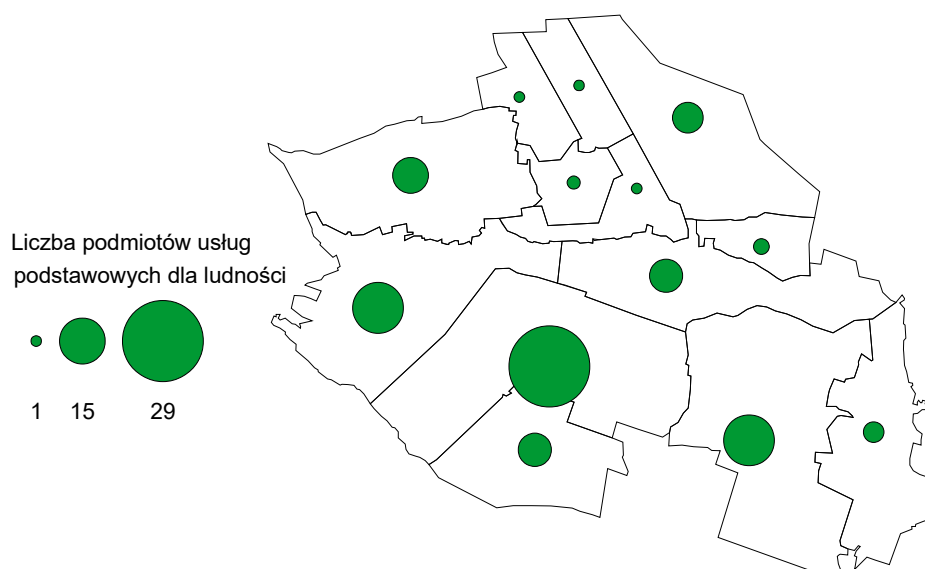
zapewnienia dostępu do infrastruktury sportowej. Na terenie Gminy funkcjonuje 15 boisk sportowych w tym 9 wielofunkcyjnych. W skład boisk wchodzi:

- Kompleks boisk Orlik w Psarach;
- Boisko wielofunkcyjne w Gołąszy Górnej;
- Boisko wielofunkcyjne w Gródkowie na terenie szkoły Obok boiska znajduje się plac zabaw oraz zewnętrzna siłownia;
- Boisko wielofunkcyjne w Malinowicach;
- Boisko wielofunkcyjne w Górze Siewierskiej;
- Boiska wielofunkcyjne w Sarnowie; dodatkowo obok boisk znajduje się bieżnia i skocznią do skoku w dal;
- Boisko wielofunkcyjne w Strzyżowicach
- Boisko wielofunkcyjne w Dąbiu;
- Boisko wielofunkcyjne w Preczowie.
- Boiska sportowe w Preczowie, w Psarach, w Sarnowie, w Górze Siewierskiej, w Strzyżowicach oraz w Brzękowicach Dolnych

Ponadto w zasób infrastruktury sportowej wchodzi sale gimnastyczne w szkołach podstawowych w Dąbiu, Strzyżowicach, Sarnowie i Psarach.

Sport to również rekreacja i wypoczynek. Z myślą o najmłodszych mieszkańcach Gminy oraz osobach starszych zagospodarowywane są przestrzenie publiczne na miejsca odpoczynku i zabawy. W większości miejscowości funkcjonują place zabaw oraz parki.

Analizując funkcjonowanie sfery kultury i sportu w Gminie Psary należy stwierdzić, że jakość usług w obu dziedzinach realizowana jest w stopniu zadowalającym. Zarówno infrastruktura sportowa, jak i kulturalna są w dobrym stanie, jednakże należy mieć na uwadze regularne podnoszenie ich standardu m.in. poprzez prace remontowe i modernizacyjne oraz wyposażenie. W przypadku Gminy Psary ważne jest aby otwarte przestrzenie publiczne dostosowane były do potrzeb użytkowników, m.in. likwidację barier architektonicznych, budowę ścieżek spacerowych czy infrastrukturę rekreacyjną.

Ryc. 18. Liczba podmiotów usług podstawowych dla ludności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

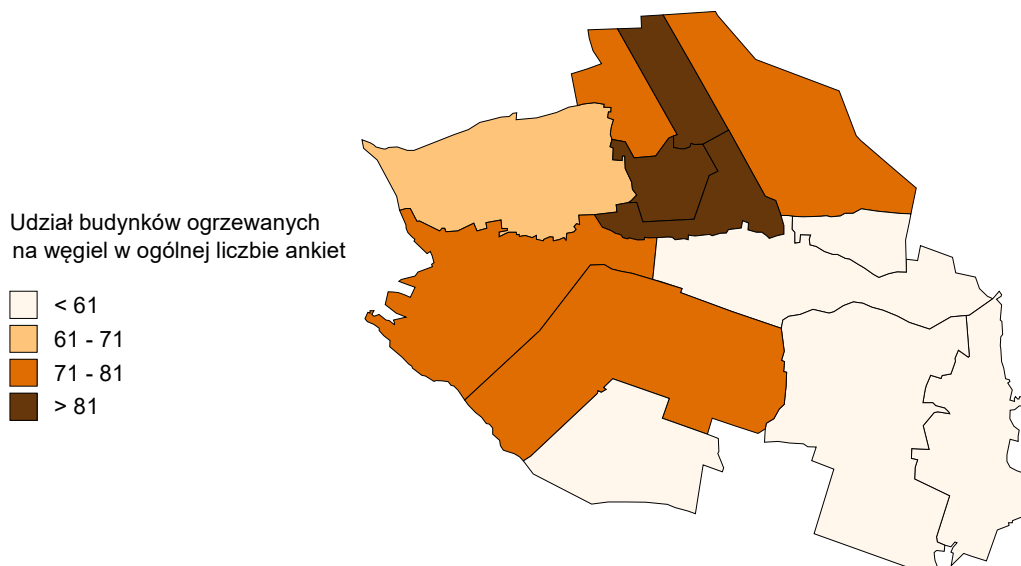
Z racji możliwości pozyskania informacji agregowanych do skali mikro (adres, miejscowości) ocenie poddano dostępność mieszkańców do usług podstawowych¹⁶. Zgodnie z rejestrem REGON na terenie Gminy Psary funkcjonowało w sumie 116 podmiotów świadczących usługi podstawowe dla ludności. Najwięcej, bo aż 29 zlokalizowanych było w miejscowości Psary oraz w Sarnowie i Strzyżowicach (odpowiednio po 17). Najmniej tego typu usług działało w północnej części Gminy oraz w miejscowości Preczów. Utrudniony dostęp do różnego rodzaju usług skutkuje niską atrakcyjnością wybranych miejscowości oraz w konsekwencji prowadzi do marginalizacji mieszkańców. Tym samym istnieje realne ryzyko, że dalszy kierunek zmian będzie odbiegał od promowanego w całym kraju rozwoju zrównoważonego.

I.5. Sfera techniczna i środowiskowa

Wśród grupy zjawisk negatywnych Wytyczne Ministerstwa wyodrębniają m.in. sferę techniczną rozumianą przede wszystkim jako degradację stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkalnym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska. W związku z powyższym przeanalizowano istniejące zasoby

¹⁶ Usługi w sferze ochrony zdrowia (sekcja Q według REGON), kultury (sekcja R według REGON) oraz usługi edukacyjne (sekcja P według REGON).

budownictwa mieszkaniowego pod względem ich potencjalnego negatywnego wpływu na środowisko¹⁷. Wstępna analiza danych wskazała, że na 732 budynki mieszkalne (budownictwo jednorodzinne) w 66% stosowany jest tradycyjny system grzewczy oparty na tradycyjnym sposobie ogrzewania – piece na paliwo stałe. Tym samym znaczna część respondentów badania (80%) wskazała chęć podjęcia działań w kierunku inwestycji termomodernizacyjnych.

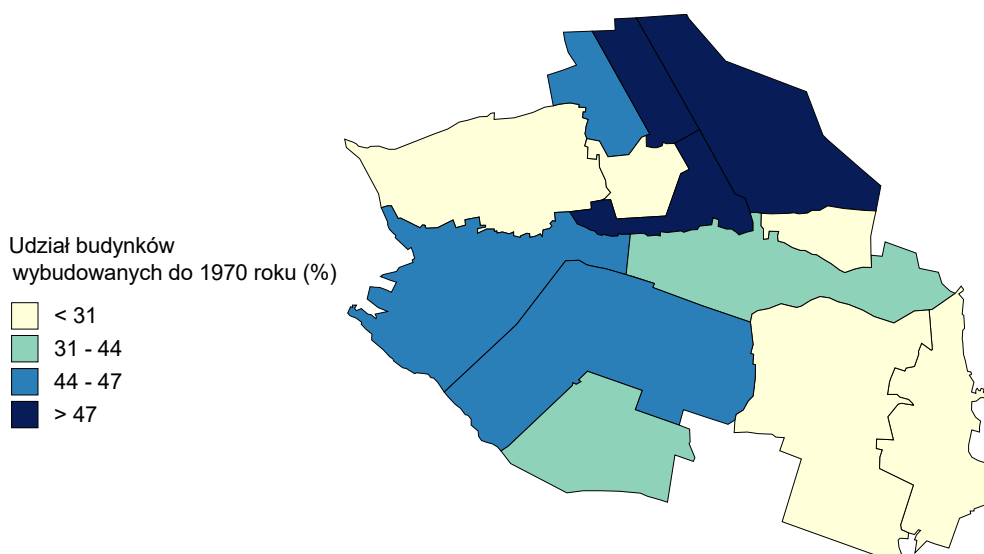
Ryc. 19. Udział budynków ogrzewanych na węgiel w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Psarach.

Największa koncentracja budynków stanowiących zagrożenie dla jakości powietrza atmosferycznego Gminie występuje w północnej i zachodniej części Gminy. Rozkład przestrzenny analizowanego wskaźnika koresponduje przede wszystkim z wiekiem zabudowy mieszkaniowej na tym terenie. We wskazanych miejscowościach przeważają budynki powstałe przed 1970 rokiem. Są to budynki, które z racji obowiązujących technologii wykonania nie tylko opierają system grzewczy na paliwie stałym, ale także charakteryzują się niekorzystnymi parametrami w kwestii energooszczędności. Niestety prace modernizacyjne są kosztochłonne i wielu mieszkańców nie stać na samodzielne pokrycie wydatków na wymianę systemu grzewczego, naprawę dachu, czy ocieplenie. Dodatkowo na uwagę zasługuje fakt, że część mieszkańców wybiera korzystanie z tradycyjnych pieców właśnie ze względów ekonomicznych. Bardzo często do ogrzewania domu stosowany jest bowiem tańszy surowiec, taki jak węgiel o niskiej wartości opałowej, czy też niestety śmieci (w tym plastiki).

¹⁷ Dane o zasobach lokalowych otrzymano na podstawie ankiet wypełnionych przez mieszkańców Gminy na potrzeby opracowania Programu Ograniczenia Niskiej Emisji na terenie Gminy Psary na lata 2015-2025.

Ryc. 20. Udział budynków wybudowanych przed 1970 rokiem w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Psarach.

I.6. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

I.6.1. Identyfikacja obszarów zdegradowanych

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy, tj. kumulację negatywnych zjawisk reprezentujących przede wszystkim sferę społeczną. W związku z powyższym, w końcowym etapie analizy, określono które z miejscowości charakteryzują się największą liczbą wskaźników odbiegających od wartości¹⁸ dla Gminy. Założono, że za obszar spełniający kryterium koncentracji problemów uznana zostanie jednostka, która na 13 analizowanych wskaźników spełnił co najmniej 7. Tak przeprowadzone postępowanie badawcze pozwoliło wskazać 8 miejscowości, które charakteryzują się koncentrację negatywnych zjawisk, tj. noszą znamiona obszaru zdegradowanego (tab.7 oraz ryc. 21).

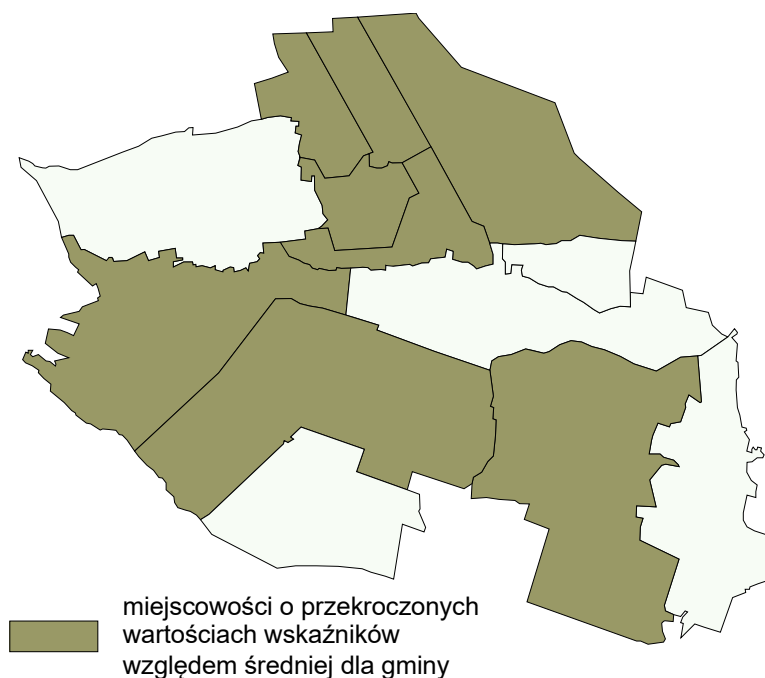
18 Przyjęto założenie, że wartość wskaźnika musi być wyższa od średniej dla miasta. Wyjątek stanowią trzy wskaźniki: średni wynik egzaminu gimnazjalnego, frekwencja w wyborach parlamentarnych, liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców, w przypadku których wartość wskaźnika niższa od średniej kwalifikowała dane osiedle lub sołectwo.

Tab. 6. Zestawienie wskaźników do wyznaczenia obszaru zdegradowanego

miejsowość	udział bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców (%)	udział bezrobotnych w długotrwale w ogólnej liczbie	udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych (%)	1000 liczba rodzin ze względu na	ępczości wskaźnik zagrożenia	ańców niebieskie karty na 1000	średni wynik gimnazjalny (%)	frekwencja wyborcza (%)	udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej	tańców liczba podmiotów gospodarczych na 1000	udział budynków ogrzewanych na węgiel w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych (%)	6) udział budynków wybudowanych do 1970 roku	udności liczba podmiotów usług	Liczba wskaźników spełniających kryterium
Gmina Psary (średnia)	4,0	56,4	28,7	10,51	86,8	2,0	54,75	53,39	19,8	105	66	38,4	9,00	
Brzękowice Górne	1,0	50,0	50,0	0,00	94,5	5,0	35,70	47,51	22,9	109	77,8	44,4	1	9
Brzękowice Wał	5,5	41,7	41,7	9,22	46,1	9,2	36,80	53,23	16,6	134	90,0	30,0	2	7
Chrobakowe	1,2	50,0	0,0	18,07	0,0	0,0	53,53	53,23	16,3	42	57,1	28,6	3	5
Dąbie	4,2	62,1	41,4	11,71	71,7	1,5	64,60	53,23	17,7	86	75,9	48,6	9	8
Golasza Dolna	3,9	36,4	18,2	14,29	32,1	0,0	65,13	53,23	22,1	50	82,4	47,1	1	7
Golasza Górna	4,6	77,8	11,1	5,15	36,1	0,0	80,80	47,51	27,8	82	87,5	87,5	1	8
Góra Siewierska	5,0	52,1	31,3	10,50	60,9	1,1	55,08	55,4	18,4	100	67,9	30,4	11	3
Grodków	2,8	53,8	26,9	8,47	78,3	0,0	54,95	59,16	21,4	129	59,5	42,9	10	3
Malinowice	3,8	53,6	25,0	9,47	81,2	0,0	64,90	55,08	18,1	110	58,6	31,0	10	0
Psary	4,2	59,5	36,0	11,99	98,5	3,0	60,63	50	20,9	114	71,4	45,1	29	10
Preczów	2,2	55,0	20,0	5,57	84,6	5,6	57,70	55,58	18,4	141	47,8	23,9	5	3
Sarnów	5,1	56,5	27,2	14,87	138,8	2,2	39,23	55,44	19,0	88	54,5	26,7	17	7
Strzyżowice	3,9	57,5	20,5	8,11	70,8	1,1	51,38	53,03	20,7	96	77,1	44,8	17	7

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 21. Zasięg obszaru zdegradowanego.

Źródło: opracowanie własne

I.6.2. Identyfikacja obszaru rewitalizacji

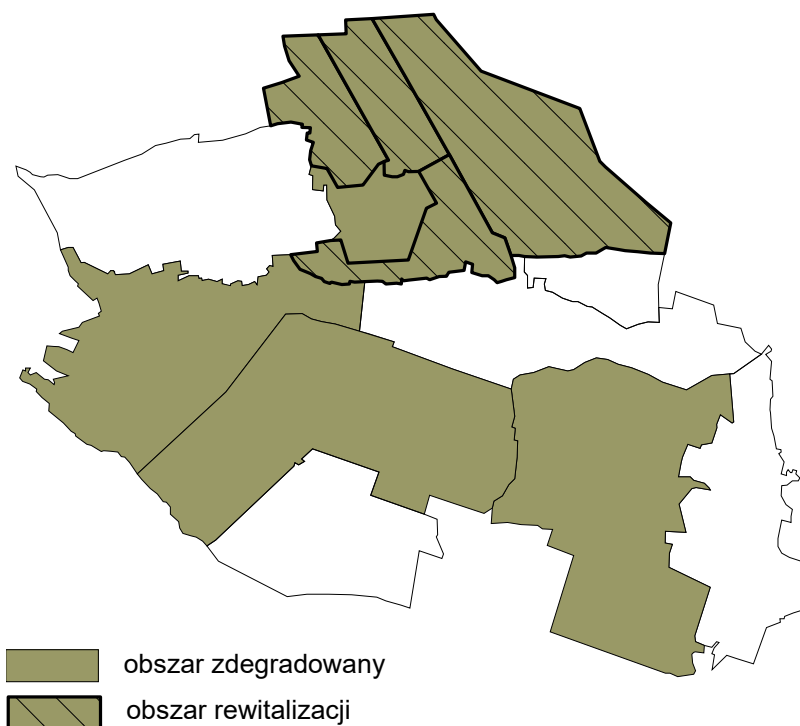
Dla wyznaczenia zasięgu obszaru rewitalizacji kierowano się następującymi przesłankami wynikającymi z zapisów Wytycznych Ministerstwa w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020:

- obszar rewitalizacji to całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk;
- obszar rewitalizacji to obszar o istotnym znaczeniu dla rozwoju lokalnego;
- obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Obszar wyznaczony jako zdegradowany zajmuje 28,96 ha, tj. 63% powierzchni Gminy Psary. Na tym terenie mieszka 7941 osób, tj. 67,8% ogólnej liczby mieszkańców Psar. Tym samym, stosując powyżej wspomniane zasady, nie może on zostać wskazany w całości do rewitalizacji. Przyjęte założenia oraz procedura badawcza pozwoliła określić, że wszystkie powyższe warunki spełniają następujące miejscowości: **Brzękowice Górne, Dąbie, Gołasza Dolna, Gołasza Górna**. Są to miejscowości, w których zdiagnozowano od 7 do 9 zjawisk

kryzysowych, których położenie względem siebie gwarantuje zapewnienie komplementarności i spójności przestrzennej. Natomiast najwięcej, bo 10 wskaźników zdiagnozowano na terenie miejscowości Psary. Niemniej jednak analiza realizowanych przez Gminę i planowanych do realizacji przedsięwzięć w tej miejscowości wskazuje, że dzięki nim, w stosunkowo krótkiej perspektywie czasu nastąpi poprawa w sferze infrastrukturalnej i społecznej. Natomiast mieszkańcy północnej części Gminy są szczególnie narażeni na marginalizację ze względu na zdiagnozowane na tym terenie problemy oraz uwarunkowania utrudniające skuteczne prowadzenie polityki rozwoju

Obszar rewitalizacji stanowi **19,3% powierzchni** i na koniec 2016 roku zamieszkan był przez 1335 mieszkańców, tj. **11,4% ludności** Gminy Psary¹⁹..

Ryc. 22. Zasięg obszaru rewitalizacji w Gminie Psary

Źródło: opracowanie własne

19 Diagnoza zamieszczona w rozdziale I opracowana została na przełomie 2015 i 2016. Duża część danych pozyskiwanych od instytucji zewnętrznych opracowana była na koniec 2014 roku. Tym samym dla ujednolicenia i spójności danych pomiędzy poszczególnymi wskaźnikami delimitacyjnymi rokiem odniesienia analiz był 2014 rok. Niemniej jednak w momencie uchwalania zweryfikowano w oparciu o dostępne analizy zewnętrzne, czy na koniec 2016 roku występowanie sytuacji kryzysowych nie uległo zmianie. Po otrzymaniu pozytywnego wyniku weryfikacji nie wprowadzono w diagnozie (która została poddana konsultacjom społecznym) istotnych zmian. Zaktualizowano natomiast liczbę mieszkańców obszaru rewitalizacji w celu potwierdzenia spełnienia warunku nie przekroczenia 30% ludności Gminy

I.6.3. Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji (tj. 4 miejscowości: **Brzękowice Górne, Dąbie, Gołąsza Dolna, Gołąsza Górna**) przeprowadzona na potrzeby programu wskazała podstawowe problemy w poszczególnych sferach, co w konsekwencji pozwoliło na określenie skali i potrzeb rewitalizacyjnych obszaru wskazanego do rewitalizacji.

Pogłębiona diagnoza oparta zastała zarówno o **wskaźniki wykorzystane przy wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji** oraz w oparciu o **badania ankietowe przeprowadzone na obszarze zaproponowanym** (w oparciu o obiektywne wskaźniki) **do rewitalizacji**. Ankieta przeprowadzona została na przełomie kwietnia i maja 2016 roku. Ankieta miała zarówno na celu jednocześnie konsultacje wyznaczenia obszaru, jak również wskazania najbardziej istotnych problemów w miejscowościach wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych. Udział w badaniu wzięło ostatecznie 36 osób. Wyniki badania zostały uwzględnione w poniższym opisie, natomiast szczegółowy rozkład odpowiedzi na poszczególne pytania zamieszczony został w załączniku nr 2.

Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji przeprowadzona na potrzeby Programu Rewitalizacji wskazała podstawowe problemy w poszczególnych sferach, co w konsekwencji pozwoliło na określenie skali i potrzeb rewitalizacyjnych. W ramach oceny występujących na obszarze rewitalizacji problemów wskazano 3 główne grupy problemów:

1. Niewystarczający poziom spójności społecznej oraz wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Starzenie się społeczności lokalnej. Pomimo napływu nowych mieszkańców do Gminy, w miejscowościach wskazanych do rewitalizacji odnotowuje się generalnie spadek liczby ludności, co dodatkowo pogłębia problem niekorzystnej struktury wiekowej. Udział osób w wieku poprodukcyjnym na obszarze rewitalizacji charakteryzuje się najwyższymi odchyleniami wartości wskaźnika względem wartości referencyjnej dla Gminy. W sumie udział osób w wieku senioralnym w 4 miejscowościach OR wynosi 22,6%. Na powyższy problem zwrócili uwagę również sami mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Zgodnie z wynikami badania ankietowego,

według 30,6% respondentów starzenie się społeczeństwa jest istotnym problemem a według 25% ankietowanych – bardzo istotnym problemem obszaru rewitalizacji. U podstaw tego stanu rzeczy znajduje się ogólnie obserwowany trend w regionie i kraju, które charakteryzują się tzw. starzejącą się strukturą wiekową ludności.

Bezrobocie. Wśród miejscowości wskazanych do rewitalizacji jedynie w Brzękowicach Górnych nie odnotowano przekroczenia wartości wskaźnika bezrobocia. W pozostałych miejscowościach udział osób pozostających bez pracy w ogólnej liczbie mieszkańców jest równy bądź wyższy od wartości referencyjnej dla Gminy (4,0%). Na uwagę zasługuje fakt, że na obszarze rewitalizacji odnotowuje się koncentrację problemów związanych z długotrwałym bezrobociem. OR charakteryzuje się wyższymi wartościami wskaźnika (56,6% długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy) niż wartość referencyjna dla Gminy (56,4%). Na te dysproporcje wpływa przede wszystkim wysoka wartość wskaźnika w przypadku Dąbia (62,1%) oraz Goląszy Górnej (77,8%). Występowanie tego problemu istotnie koreluje z bezrobociem osób powyżej 50 roku życia. Na obszarze rewitalizacji udział osób bezrobotnych w tej grupie wiekowej wynosi 30,2% i jest on wyższy o prawie 2 punkty procentowe niż średnia wartość wskaźnika w gminie Psary. Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne ze względu na spadek aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz rosnące zagrożenie wynikające ze względów ekonomicznych (konieczność wsparcia z tytułu pomocy społecznej). Udział ten jest ponadto silnie skorelowany z udziałem bezrobotnych o najniższym wykształceniu (wykształcenie gimnazjalne i poniżej oraz zasadnicze zawodowe). Dynamiczne zmiany na rynku pracy, wymagające od pracowników znacznej wydajności i elastyczności w pracy sprawia, że osoby starsze mają większy problem z uzyskaniem pracy. Tym samym wymagają szczególnego wsparcia.

Analiza statystyk lokalnego rynku pracy wskazała również na niekorzystne zjawisko bezrobocia młodych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zgodnie z danymi PUP w Będzinie 31% zarejestrowanych bezrobotnych z obszaru rewitalizacji to osoby poniżej 25 roku życia. Być może ta niekorzystna sytuacja wpłynęła na wskazanie przez respondentów bezrobocia jako istotnego i bardzo istotnego problemu (38,9% ankietowanych).

Relatywnie wysoki udział objętych wsparciem socjalnym ze względu na ubóstwo. Zgodnie z danymi Ośrodka Pomocy Społecznej na cztery miejscowości

wskazane do rewitalizacji, w przypadku dwóch odnotowano przekroczenie wartości wskaźnika względem wartości referencyjnej dla gminy (10,51 rodziny otrzymujące wsparcie z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców). Są to Gołusza Dolna (wartość wskaźnika 14,29) oraz Dąbie (wartość wskaźnika 11,71). Duże różnice pomiędzy poszczególnymi miejscowościami wpłynęły na brak jednoznacznej oceny w opinii respondentów stopnia występowania ubóstwa na obszarze rewitalizacji. Najwięcej, bo aż 41,7% ankietowanych oceniła ten element sfery społecznej na poziomie 3, tj. średnio istotny problem.

Stosunkowo niski poziom poczucia bezpieczeństwa. Na obszarze rewitalizacji odnotowano szczególną sytuację związaną z oceną poziomu bezpieczeństwa. O ile wskaźniki przestępczości oraz występowania patologii społecznej w postaci przemocy w rodzinie nie przyjmują najwyższych wartości na tle całej Gminy (oprócz miejscowości Brzękowice Górne), to subiektywne odczucia mieszkańców czterech analizowanych miejscowości wskazują nieco odmienną sytuację. W sumie według 38,9% respondentów wskazało brak poczucia bezpieczeństwa jako istotny i bardzo istotny problem na obszarze rewitalizacji. Wynika to z faktu spadku więzi społecznych i sąsiedzkich, większej anonimowości oraz występowania zdarzeń, które nie znajdują swojego odzwierciedlenia w statystykach policyjnych (np. akty wandalizmu, spożywania alkoholu w miejscach publicznych itp.). Jest to więc element sfery społecznej, który należy mieć na uwadze w kontekście ewentualnego zapobiegania istotnego wzrostu zdarzeń społecznie nieakceptowanych.

Pozytywnym zjawiskiem jest natomiast stosunkowo wysoki poziom edukacji oceniony na podstawie wyników osiągniętych przez absolwentów szkół gimnazjalnych (z wyłączeniem miejscowości Brzękowice Górne). Tym samym można zakładać, że na obszarze rewitalizacji istnieje potencjał dla rozwoju kapitału społecznego. Odpowiednio ukierunkowane działania zmierzające do dalszego wzmacniania tego kapitału mogą przynieść korzyści w postaci aktywizacji mieszkańców i minimalizację ryzyka rozwoju takich niekorzystnych zjawisk, jak bezrobocie czy ubóstwo.

Niska aktywność społeczna i obywatelska, która przejawia się m.in. w braku uczestnictwa we wspólnym decydowaniu o najbliższym otoczeniu (frekwencja w wyborach na poziomie 50,4% na obszarze rewitalizacji w stosunku do 53,39% w całej gminie). Aktywność społeczna została ponadto negatywnie oceniona

przez uczestników ankiety. Według prawie 50% respondentów słaba aktywność mieszkańców stanowi istotny oraz bardzo istotny problem obszaru rewitalizacji. Natomiast według prawie 42% ankietowanych jako problem uznano brak integracji społecznej. Wynika to ze zmiany stylu życia, w którym mieszkańcy spędzają więcej czasu na tzw. przysłowiowe dojazdy do pracy, stają się bardziej anonimowi, zamknęci we własnych domach. Osoby starsze, których dzieci wyemigrowały do większych miast, pozostają samotnie w domach, co wpływa na ich wykluczenie społeczne. Brak chęci uczestnictwa wynika również z braku odpowiedniego miejsca, obiektu przygotowanego na rzecz integracji mieszkańców a tym samym wzmocnienia potencjału społecznego. Brak atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu pogłębia jedynie izolację i wzrost anonimowości mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zniechęca również od podejmowania inicjatyw oddolnych na rzecz rozwoju własnej społeczności lokalnej.

2. Niezadowalający stan zasobów technicznych i przestrzennych.

Jednym z ważniejszych problemów „technicznych” obszaru rewitalizacji jest koncentracja na tym terenie obiektów wybudowanych przed 1970 roku, które charakteryzują się **niską efektywnością energetyczną oraz obecnością szkodliwych materiałów, tzn. azbestu**. Stan techniczny budynków na obszarze rewitalizacji wymaga podjęcia działań w zakresie poprawy ich stanu przede wszystkim w kontekście poprawy w efektywności energetycznej. Wysokie koszty wymiany źródeł ogrzewania w połączeniu w ograniczonymi finansowymi właścicieli nieruchomości w realizacji przedsięwzięć termomodernizacyjnych powoduje dalsze pogarszanie stanu powietrza atmosferycznego w rewitalizowanych miejscowościach. Niska świadomość ekologiczna a przede wszystkim niskie dochody leżą u podstaw wyboru taniego, mniej efektywnego energetycznie opału, a tym **samym zwiększanie zagrożenia tzw. niską emisją**. Problem emisji zanieczyszczeń z palenisk lokalnych w połączeniu z emisją liniową z sąsiadującą drogą krajową nr 1 wpływa na pogorszenie stanu powietrza atmosferycznego. Na problem ten zdecydowanie wskazali również mieszkańcy obszaru rewitalizacji.

Według 30% respondentów z tego obszaru stan techniczny budynków mieszkalnych jest istotnym problem na obszarze rewitalizacji. Natomiast według ponad 44% ankietowanych problemem OR jest niedostateczna liczba budynków

poddanych termomodernizacji. Problem zanieczyszczenia powietrza wskazywany przez mieszkańców wynika nie tylko z kwestii strictly technicznych wynikających z wieku zabudowy i kwestii ekonomicznych, ale również z niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców (47,2% respondentów wskazało ten problem jako istotny i bardzo istotny), a co za tym idzie, niedostateczne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (według 61,1% ankietowanych).

Oceniając występowanie kluczowych problemów na obszarze rewitalizacji zwrócono również uwagę na obszar rewitalizacji jest słabo nasycony podmiotami usług podstawowych, co zmusza mieszkańców do korzystania z nich poza miejscem zamieszkania. Na obszarze rewitalizacji nie ma obiektu/miejsca, które służyłoby mieszkańcom w celu integracji i rozwoju zainteresowań. Jego brak sprawia, że mieszkańcy rezygnują z działań, które wymuszają konieczność przemieszczania się do innej miejscowości. Dlatego też pogłębia się problem wskazany w sferze społecznej, tj. **niska aktywność społeczna i obywatelska**

3. Słaba aktywność zawodowa i przedsiębiorcza mieszkańców.

Słaba aktywność przedsiębiorcza mieszkańców obszaru rewitalizacji, która wynika ze słabego wykorzystania potencjału dla rozwoju działalności gospodarczej. Mniejsza aktywność mieszkańców w kontekście zdiagnozowanego bezrobocia osób młodych oraz po 50 roku życia wskazuje na konieczność podjęcia działań inicjujących i wspierających potencjalnych przedsiębiorców. Obecne wartości wskaźnika opisującego aktywność gospodarczą na obszarze rewitalizacji (82 podmioty gospodarcze osób fizycznych na 1000 mieszkańców) znacząco niekorzystnie odbiegają od wartości średniej dla gminy (105 podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 1000 mieszkańców). Na problem ten zwracają uwagę również sami mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Według 66,7% respondentów niski poziom przedsiębiorczość stanowi istotny i bardzo istotny problem. Koresponduje on według ankietowanych z niedostatecznym wsparciem dla małych przedsiębiorstw. Według 36,1% uczestników badania jest to bardzo istotny problem, natomiast według 30,6% problem ten jest istotny.

Koncentracja problemów społecznych związanych z bezrobociem czy też ubóstwem według respondentów wynika z koncentracji takich problemów zdiagnozowanych w ramach sfery gospodarczej, jak: **niedostateczna ilość miejsc**

prac (69,4% odpowiedzi), ale także **niedostateczna jakość i kwalifikacje pracowników** (36,1% odpowiedzi). Niemniej jednak w opinii ankietowanych sytuacja uległaby poprawie w przypadku m.in. pojawienia się inwestorów na obszarze rewitalizacji (69,4% odpowiedzi).

II. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji

II.1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Rewitalizacja przeprowadzona w Gminie Psary przyczyni się do rozwiązania kluczowych problemów reprezentujących sferę społeczną, gospodarczą oraz techniczno-środowiskową.

W sferze społecznej oczekiwane zmiany dotyczyć będą szeroko rozumianej poprawy poziomu spójności społecznej oraz minimalizacji ryzyka wykluczenia społecznego. Oczekiwane efekty rewitalizacji to przede wszystkim wzrost jakości kapitału społecznego, wzmocnienia więzi lokalnych i sąsiedzkich czy też zwiększona integracja mieszkańców. Rewitalizacja pozwoli wygenerować pozytywne impulsy do przeciwdziałania problemom społecznym, m.in. zaktywizuje osoby starsze, które z racji wieku mają ograniczone możliwości działania. Wsparcie dla seniorów obejmujące zarówno obszar integracji międzypokoleniowej, jak i pomoc w aktywizacji zawodowej będzie stanowiło ważny element procesu zmian na obszarze rewitalizacji.

W wyniku działań podejmowanych na terenie 4 rewitalizowanych miejscowości nastąpi wzmocnienie więzi społecznych, co wpłynie na poprawę jakości życia wielu rodzin oraz zachęci pozostałych mieszkańców do wspólnego działania. Dzięki rewitalizacji zwiększą się ponadto kompetencje i umiejętności młodych mieszkańców, co w efekcie poprawi ich sytuację w momencie wybierania ścieżki zawodowej oraz przyczyni się do spadku bezrobocia. Tym samym zostaną zapewnione warunki dla atrakcyjnego i godnego życia w miejscowościach wskazanych do rewitalizacji – zwiększy aktywność społeczna i obywatelska, spójność społeczna oraz ograniczone zostaną czynniki wpływające na wykluczenie społeczne. Dzięki temu spadnie poczucie anonimowości, wzrośnie odpowiedzialność na społeczność lokalną, a co za tym idzie istnieje szansa na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa.

W sferze przestrzennej i środowiskowej nastąpi przede wszystkim poprawa w zakresie ładu przestrzennego i stanu zasobów technicznych. Stworzone zostaną infrastrukturalne warunki dla prowadzenia działań społecznych ukierunkowanych na integrację mieszkańców i zwiększanie ich poziomu aktywności zawodowej. Zwiększenie dostępności do infrastruktury zapewniającej możliwość integracji

mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez wspólne uczestnictwo w działaniach społecznych lub działaniach aktywizujących zawodowo. Ponadto nastąpi poprawa stanu technicznego obiektów mieszkalnych i użyteczności publicznej. Dzięki działaniom rewitalizacyjnym w miejscowościach wskazanych do wsparcia zlokalizowane będą obiekty o zwiększonej efektywności energetycznej, a co za tym idzie nastąpi ograniczenia niskiej emisji).

W sferze gospodarczej oczekiwane zmiany związane będą ze wzrostem aktywności zawodowej mieszkańców oraz zwiększeniem potencjału przedsiębiorczego obywateli. Zakłada się, że działania związane ze stworzeniem oferty szkoleniowej i warsztatowej nie tylko pozwoli osobom bezrobotnym podnieść swoje kwalifikacje i znaleźć pracę, ale również zachęci do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej. Tym samym wzrosną szanse na wyrównanie szans rozwoju w północnej części Gminy. Obszar wskazany do rewitalizacji ożywi się i stanie się przyjemnym i atrakcyjnym miejscem do życia. Działania ukierunkowane na aktywizację mieszkańców wygenerują impulsy dla zmniejszenia udziału osób narażonych na wykluczenie ze względu na ubóstwo na obszarze rewitalizacji.

Efekty rewitalizacji wpisują się tym samym w ogólną wizję rozwoju Gminy (określoną w Strategii Rozwoju), która brzmi: „Gmina Psary to przyjazne i bezpieczne miejsce otwarte na innowację i partnerstwo. Przestrzeń, gdzie na bazie wzajemnych relacji, buduje się potencjał społeczny i ekonomiczny, aby tworzyć teren zasobny i atrakcyjny do zamieszkania. Gmina Psary promuje nowe rozwiązania technologiczne i działa zgodnie ze zrównoważonym rozwojem”. Oczekiwany stan po rewitalizacji czterech miejscowości zlokalizowanych w północnej części Gminy zmniejszy dysproporcje społeczne, funkcjonalno-przestrzenne i gospodarcze i pozwoli na wyrównanie szans i przeciwdziałanie marginalizacji mieszkańców obszaru rewitalizacji.

II.2. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Osiągnięcie oczekiwanego stanu obszaru rewitalizacji w Gminie Psary wymaga podjęcia szeregu działań zmierzających do przeciwdziałania zdiagnozowanym zjawiskom kryzysowym. W odpowiedzi na główne problemy oraz potrzeby rewitalizacyjne wskazano trzy podstawowe cele rewitalizacji. Działania

zaplanowane w ramach Programu Rewitalizacji przyczynią się do osiągnięcia założonych, wymienionych wyżej celów.

CEL I. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ OBSZARU REWITALIZACJI

Cel stanowi odpowiedź na zdiagnozowany problem: Niewystarczający poziom spójności społecznej oraz wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym

Kluczowym i determinującym założeniem rewitalizacji jest szeroko rozumiane przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom i procesom zachodzącym w sferze społecznej. Diagnoza przeprowadzona na potrzeby LPR wskazała obszary wymagające interwencji w tym zakresie. W ramach tego celu realizowane będą działania zmierzające do wzrostu kompetencji społecznych mieszkańców. Przede wszystkim szczególną rolę odegra wsparcie wzrostu aktywności zawodowej i przedsiębiorczej mieszkańców. Zmiany zachodzące na lokalnym rynku pracy w korelacji z procesami demograficznymi (m.in. starzenie społeczeństwa) powodują, że obywatelom coraz trudniej jest się dostosować do dynamicznych zmian. Tym samym niezbędne jest podjęcie działań kreujących zachowania przedsiębiorcze. Odpowiednie ukierunkowane działania edukacyjne (warsztatowe, szkoleniowe) w połączeniu ze wsparciem finansowym, które będą opowiadały na wyzwania lokalnego rynku pracy efektywnie zaktywizują mieszkańców pozostających bez pracy.

Ważną grupą wymagającą wsparcia są osoby w wieku poprodukcyjnym. Stanowią one coraz większy udział w strukturze demograficznej obszaru rewitalizacji. W związku z tym, przewiduje się włączenie tej grupy mieszkańców w kreowanie rozwoju Gminy. Działania te powinny przyczynić się do przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu na obszarze rewitalizacji, które dotyczy przede wszystkim osób w wieku powyżej 50 lat. Aktywizacja tej grupy społecznej czy to przez inicjowanie ich aktywności czy też tworzenie warunków dla opieki dla osób najbardziej potrzebujących stanowić będzie ważny element decydujący o spójności społecznej w Psarach.

Aktywne przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym realizowane będzie również poprzez wspieranie podstawowej komórki społecznej, jaką jest rodzina. Wsparcie to prowadzone powinno być bezpośrednio - poprzez

przedsięwzięcia ukierunkowane na konkretną pomoc rodzinom. Działania integrujące i umacniające więzi rodzinne przyczynią się do poprawy jakości życia mieszkańców a także pozwolą zminimalizować ryzyko występowania zjawisk patologicznych, które działają destrukcyjnie nie tylko na rodzinę, ale i na najbliższe otoczenie – zmniejszenie zjawisk patologicznych, poprawa poczucia bezpieczeństwa.

Dzięki przedsięwzięciom społecznym skierowanym do mieszkańców, zapewnione zostaną warunki dla wyrównania szans rozwojowych na obszarze rewitalizacji. Aktywne włączenie mieszkańców w działania integrujące i aktywizacyjne oraz rozwijające ich zainteresowania lub zajęcia o charakterze wyrównawczym (np. w ramach projektowanego klubu aktywnego mieszkańca) pozwoli na zmniejszenie dysproporcji rozwojowych obywateli. Właściwie ukierunkowane inwestycje w człowieka przyniosą wymierne korzyści - nastąpi wzrost jakości kapitału społecznego, wzrośnie aktywność mieszkańców, spadnie zagrożenie patologią społeczną.

Zapewnienie spójności społecznej wsparte zostanie przez działania aktywizacyjne i integrujące mieszkańców obszaru rewitalizacji. Wspieranie aktywności społecznej, wzmacnianie integracji, przede wszystkim w wymiarze rodzinnym i sąsiedzkim przyczyni się do wzmocnienia oddziaływania realizowanych inicjatyw i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zarówno o charakterze infrastrukturalnym, jak i społecznym.

Włączenie mieszkańców w życie społecznego obszaru rewitalizacji pozwoli wygenerować impulsy dla przeciwdziałania marginalizacji osób narażonych na wykluczenie społeczne, np. z powodu ubóstwa.

Osiągnięcie tego celu możliwe będzie poprzez następujące kierunki działań:

- I.1. Rozwój kompetencji społecznych mieszkańców
- I.2. Aktywizacja osób narażonych na wykluczenie społeczne
- I.3. Przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym w rodzinie
- I.4. Wsparcie środowiska seniorów
- I.5. Aktywna integracja społeczna
- I.6. Poprawa dostępności do usług społecznych
- I.7. Rozwój systemu zapewniającego wzrost poczucia bezpieczeństwa
- I.8. Wsparcie rozwoju mieszkalnictwa

CEL. II ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŁADU PRZESTRZENNEGO I ŚRODOWISKOWEGO

Cel stanowi odpowiedź na zdiagnozowany problem: 2. Niezadawalający stan zasobów technicznych i przestrzennych

Założenia przyświecające realizacji tego celu stanowią wypadkową zdiagnozowanych problemów i potrzeb rewitalizacyjnych w zakresie stanu przestrzeni publicznych, infrastruktury technicznej oraz jakości środowiska. Obecny stan infrastruktury ogranicza możliwości aktywizacji i integracji społecznej. Obszar rewitalizacji odbiega pod tym względem negatywnie od pozostałej części gminy. Brak atrakcyjnego, ale i nowoczesnego miejsca dla aktywizacji (również zawodowej) i integracji społecznej, niezadawalający stan infrastruktury technicznej, niska estetyka przestrzeni publicznych sprawiają, że mieszkańcy nie czują więzi z miejscem zamieszkania, nie czują się za nie odpowiedzialni – to wszystko prowadzi do dalszej degradacji. Niezbędne jest przede wszystkim dostosowanie istniejącej, niewykorzystywanej infrastruktury do pełnienia nowych funkcji społecznych i gospodarczych. Niszczące obiekty stanowią negatywną wizytówkę miejscowości a przede wszystkim zniechęcają do podejmowania działań rozwojowych. Stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni dostosowanej do oczekiwań mieszkańców pozwoli na jej efektywne wykorzystanie na rzecz działań społecznych.

Ważnym elementem działań przestrzennych będzie poprawa stanu technicznego istniejącej infrastruktury technicznej. Zapewnienie właściwych technicznych warunków dla gospodarowania i zarządzania przestrzenią jest niezbędne dla właściwej realizacji zadań wskazanych m.in. w celu. I. Zapewnienie dostępności do obiektów znacznie poprawi atrakcyjność obszaru rewitalizacji.

Do osiągnięcia przedmiotowego celu przyczyni się również wykreowanie przestrzeni publicznej o wysokiej estetyce, obejmującej podstawowe elementy małej architektury, uwzględniającej potrzeby osób o ograniczonej mobilności. Działania te mogą stanowić podstawę dla dalszych przekształceń w sferze przestrzennej obszaru rewitalizacji.

Diagnoza stanu wykazała również potrzeby wynikające z niekorzystnego wpływu istniejącej infrastruktury na środowisko przyrodnicze. Znaczna część budynków nie spełnia norm efektywności energetycznej, ogrzewana jest piecami na

paliwo stałe, co w sezonie grzewczym pogarsza stan powietrza atmosferycznego (niska emisja). Dodatkowym problem stanowi nadal wysoki udział pokryć azbestowych. Tym samym niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do dostosowania istniejącej infrastruktury do wymogów środowiskowych. Poprawa stanu technicznego w tym zakresie pozwoli ograniczyć szkodliwe oddziaływanie człowieka na środowisko przyrodnicze.

Działania prowadzone w sposób kompleksowy sprawią, że zostanie zahamowana degradacja techniczno-środowiskowa obszarów rewitalizacji i nastąpi poprawa stanu środowiska przyrodniczego.

Uzupełnieniem powyższych działań będzie prowadzenie szeroko zakrojonej akcji edukacyjnej i informacyjnej, która obejmie nie tylko podniesienie świadomości ekologicznej.

Realizacja celu II zostanie zapewniona poprzez szereg przedsięwzięć zagregowanych w ramach następujących kierunków:

- II.1. Poprawa stanu infrastruktury technicznej
- II.2. Przeciwdziałanie niskiej emisji oraz wsparcie działań zwiększających efektywność energetyczną budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej
- II.3. Odnowa i rewitalizacja fizyczna przestrzeni publicznych
- II.4. Adaptacja i remont istniejących obiektów oraz nadanie im nowych funkcji

CEL III. AKTYWIZACJA POTENCJAŁU ZAWODOWEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO MIESZKAŃCÓW

Cel stanowi odpowiedź na zdiagnozowany problem: 3. Słaba aktywność zawodowa i przedsiębiorcza mieszkańców

W odpowiedzi na zdiagnozowane problemy w sferze gospodarczej, na obszarze rewitalizacji zostaną podjęte kompleksowe działania zwiększające do wzrostu aktywności zawodowej mieszkańców. Nacisk zostanie położony przede wszystkim na działania ukierunkowane na rozwój nowych kompetencji zawodowych. Oferta dostępnych narzędzi będzie stanowiła odpowiedź na wymagania lokalnego

rynku, co pozwoli zapewnić efektywność działań. Dzięki koordynowaniu działań przy współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy możliwe będzie stworzenie atrakcyjnej oferty szkoleniowej, a tym samym zwiększenie szans pracownika na rynku pracy. Wsparcie ukierunkowane zostanie w szczególności na osoby znajdujące się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy - przede wszystkim osoby, które mają trudności z wejściem czy też powrotem na rynek pracy.

Działania w ramach tego celu przyczynią się pośrednio również do kreowania warunków dla rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości i samozatrudnienia na obszarze rewitalizacji. Dzięki odpowiednio dostosowanej ofercie doradczej i szkoleniowej zostanie zaktywizowany potencjał przedsiębiorczy mieszkańców.

Realizacji założeń celu III służyć będą następujące kierunki działań:

- III.1. Podniesienie kompetencji zawodowych osób pozostających bez pracy
- III.2. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia
- III.3. Tworzenie warunków lokalowych dla rozwoju i prowadzenia działalności gospodarczej

II.3. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

II.3.1. Przedsięwzięcia podstawowe

Program Rewitalizacji Gminy Psary realizowany będzie przez projekty i przedsięwzięcia o znaczeniu podstawowym oraz uzupełniającym. Zaplanowane działania wynikają ze zdiagnozowanych potrzeb rewitalizacyjnych w obszarze społecznym, technicznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym oraz środowiskowym). Przedsięwzięcie te zapewniają osiągnięcie zakładanych celów i kierunków działań.

Poniżej zamieszczono zestawienie przedsięwzięć, natomiast ich charakterystyka zawarta została w załączniku 1.

Tab. 7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

nr	Tytuł
A01	Jestem aktywny
A02	Przebudowa bazy Zakładu Gospodarki Komunalnej w Dąbiu
A03	Klub aktywnego mieszkańca w budynku dawnej szkoły w Gołąszy Górnej
A04	Remont budynku byłej szkoły w Gołąszy Górnej ze zmianą sposobu użytkowania
A05	Utworzenie mieszkania chronionego w budynku po byłej szkole w Gołąszy Górnej
A06	Rozwój oferty usług świadczonych w mieszkaniach chronionych w Gołąszy Górnej
A07	Termomodernizacja budynku byłej szkoły w Gołąszy Górnej

A08	Zagospodarowanie otoczenia remizy OSP w Dąbiu
A09	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych – kształcenie ustawiczne
A10	Bezpieczny senior – teleopieka jako nowoczesna forma opieki nad osobami w wieku poprodukcyjnym

Źródło: opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

II.3.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W ramach rewitalizacji przewidziano również realizację przedsięwzięć istotnych ze względu na realizowanie poszczególnych kierunków działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Ze względu na ich zakres stanowią one tzw. działania uzupełniające. Zestawienie zamieszczono poniżej, natomiast szczegółowy opis zawarty jest w załączniku 1.

Tab. 8. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

nr	Tytuł
B01	Program Ograniczania Niskiej Emisji na terenie Gminy Psary
B02	Przeciwdziałanie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła i budowę instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych na terenie Gminy Psary
B03	Słoneczna Gmina Psary – odnawialne źródła energii w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Psary
B04	Usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Psary

Źródło: opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

II.4. Mechanizm zapewnienia komplementarności działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Proces rewitalizacji w Gminie Psary prowadzony będzie poprzez zachowanie podstawnych wymagań związanych z komplementarnością przestrzenną, problemową, proceduralno-instytucjonalną, międzyokresową oraz źródeł finansowania.

a) komplementarność przestrzenna

Zaplanowane w ramach rewitalizacji przedsięwzięcia odpowiadają na

zdiagnozowane problemy. Ich realizacja odbywać się będzie w granicach obszaru rewitalizacji. Wyjątek stanowią będą przedsięwzięcia, które ze względu na swoje uwarunkowania odbywać się będą zarówno w obszarze rewitalizacji, jak i poza jego granicami. Są to przedsięwzięcia ukierunkowane na poprawę stanu powietrza atmosferycznego poprzez działania promujące wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz realizację działań przeciwdziałającej niskiej emisji. Projekty infrastrukturalne (rewitalizacja budynków w celu nadania im nowych funkcji - np. projekt A02 i A04) stanowią dopełnienie dla przedsięwzięć społecznych (np. A01 i A03). Dzięki spełnieniu tego warunku zagwarantowana zostanie większa efektywność działań naprawczych. Takie ukierunkowanie przestrzenne rewitalizacji zapewni spójność obszaru rewitalizacji oraz będzie przeciwdziałać marginalizacji północnej części Gminy.

b) Komplementarność problemowa

W ramach ustalania przedsięwzięć podstawowych (lista A) oraz uzupełniających (lista B) uwzględniono konieczność zachowania spójności i komplementarności problemowej. Dzięki temu przedsięwzięcia dopełniają się tematycznie. Zdiagnozowane problemy społeczne zminimalizowane zostaną przez przedsięwzięcia o charakterze „miękkim”, które zostaną wzmocnione poprzez zadania o charakterze stricte infrastrukturalnym. Jako przykład podać można remont budynku byłej szkoły w Gołąszy Górnej ze zmianą sposobu użytkowania (A04). Działanie inwestycyjne polegające na rewitalizacji fizycznej uwzględni w swym zakresie stworzenie miejsc dla pobudzania aktywności mieszkańców. Obiekt ma stanowić wielofunkcyjną przestrzeń oferującą m.in. mieszkania chronione, pomieszczenia na potrzeby Ośrodka Pomocy Społecznej, pomieszczenia dla rozwoju działalności Klubu Seniora czy też pomieszczenia biurowe na wynajem (komplementarność z projektem A03 i A05 i A10).

Dzięki komplementarności przedsięwzięć społecznych z infrastrukturalnymi nie nastąpi tzw. fragmentacja działań, co utrudnia efektywnego wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszaru rewitalizacji.

c) komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Zapewnienie komplementarności proceduralno-instytucjonalna zostało zagwarantowane poprzez odpowiednie przygotowanie systemu zarządzania

programem rewitalizacji. Już na etapie opracowania dokumentu zaproszeni do współpracy (m.in. w ramach warsztatów) zostali mieszkańcy, przedstawiciele instytucji, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorcy. Również przedstawiciele różnych grup zaproszeni zostali do złożenia propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Ponadto został powołany Zespół roboczy ds. sporządzenia Programu Rewitalizacji, który stanowił swoistą jednostkę pomocniczą w opracowaniu dokumentu, jak również pełnił rolę łącznika pomiędzy Urzędem Gminy a potencjalnymi uczestnikami rewitalizacji.

Prowadzenie rewitalizacji w Psarach oparte będzie na koordynacji działań realizowanych przez różnych interesariuszy. Realizatorami i odbiorcami przedsięwzięć są:

- jednostki samorządowe,
- mieszkańcy obszaru rewitalizacji,
- instytucje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorcy,
- Ośrodek Pomocy Społecznej.

d) komplementarność międzyokresowa

Gmina Psary przystępuje kolejny raz do realizacji programu rewitalizacji. W ramach kluczowych działań wpisanych w uchwalony w 2010 roku LPR, wskazano szereg działań, przede wszystkim o infrastrukturalnym zakresie. Obecny Program Rewitalizacji wraz z zaproponowanymi przedsięwzięciami stanowi uzupełnienie dla działań realizowanych przez Gminę m.in. w ramach wsparcia Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz innych dostępnych źródeł wsparcia finansowego. Analiza realizowanych przez Gminę i planowanych do realizacji przedsięwzięć wskazuje, że przewagę stanowiły przedsięwzięcia infrastrukturalne i społeczne realizowane miejscowościach położonych w południowej i zachodniej części Gminy. Działania podejmowane w ramach obecnej perspektywy stanowią uzupełnienie dotychczasowych kierunków rozwoju. Tym samym zapewnione zostaną warunki niezbędne dla wdrożenia zasad zrównoważonego, równomiernego rozwoju przeciwdziałającego marginalizacji wybranych obszarów.

e) komplementarność źródeł finansowania

Zapewnienie komplementarności problemowej w ramach rewitalizacji w Gminie Psary związane jest komplementarnością źródeł finansowania. Wśród przedsięwzięć rewitalizacyjnych uwzględniono różną strukturę finansowania. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne finansowane będą ze środków publicznych (wkład własny Gminy, wkład Powiatu Będzińskiego) oraz w ramach możliwego wsparcia z regionalnych, krajowych oraz unijnych programów (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Bank Gospodarstwa Krajowego, Fundusz Termomodernizacji i Remontów). Komplementarność źródeł finansowania obejmie również synergię pomiędzy projektami społecznymi (finansowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego) oraz infrastrukturalnymi (finansowanymi w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego).

III. Ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji

Kompleksowość zaplanowanych przedsięwzięć determinuje źródła finansowania poszczególnych działań rewitalizacyjnych. Ich realizacja uwzględnia zróżnicowaną strukturę finansowania.

Tab. 9. Źródła finansowania przedsięwzięć

nr	Tytuł	Środki ze źródeł krajowych publicznych (zł)	Środki ze źródeł prywatnych (zł)	Środki z funduszy UE (zł)	Środki z innych źródeł (zł)	koszt całkowity
A01	Jestem aktywny	22 500,00	0,00	127 500,00	0,00	150 000,00
A02	Przebudowa bazy Zakładu Gospodarki Komunalnej w Dąbiu	150 000,00	0,00	850 000,00	0,00	1 000 000,00
A03	Klub aktywnego mieszkańca w budynku dawnej szkoły w Gołąszy Górnej	18 300,00	0,00	103700	0,00	122 000,00
A04	Remont budynku byłej szkoły w Gołąszy Górnej ze zmianą sposobu użytkowania	480 000,00	0,00	320 000,00	0,00	800 000,00
A05	Utworzenie mieszkania chronionego w budynku po byłej szkole w Gołąszy Górnej	89 024,13	0,00	504 470,01	0,00	593 494,14
A06	Rozwój oferty usług świadczonych w mieszkaniach chronionych w Gołąszy Górnej	22 500,00	0,00	127 500,00	0,00	150 000,00
A07	Termomodernizacja budynku byłej szkoły w Gołąszy Górnej	150 000,00	0,00	850 000,00	0,00	1 000 000,00
A08	Zagospodarowanie otoczenia re-mizy OSP w Dąbiu	75 000,00	0,00		425 000,00	500 000,00
A09	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych – kształcenie ustawiczne	687 000,00	0,00	121 235,00	0,00	808 235,00
A10	Bezpieczny senior – teleopieka jako nowoczesna forma opieki nad osobami w wieku poprodukcyjnym	66 623,00	0,00	885 127,00	0,00	951 750,00
RAZEM LISTA A		1 760 947,13	0,00	3 889 532,01	425 000,00	6 075 479,14
B01	Program Ograniczania Niskiej Emisji na terenie Gminy Psary	750 000,00	0,00	4 250 000,00	0,00	5 000 000,00
B02	Przeciwdziałanie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła i budowę instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych na terenie Gminy Psary	900 050,56	0,00	1 242 927,00	0,00	2 142 978,56
B03	„Słoneczna Gmina Psary – odnawialne źródła energii w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Psary”.	150 000,00	0,00	850 000,00	0,00	1 000 000,00
B04	Usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Psary	150 000,00	0,00	850 000,00	0,00	1 000 000,00
RAZEM LISTA B		1 950 050,56	0,00	7 192 927,00	0,00	9 142 978,56
RAZEM LISTA A i LISTA B		3 710 997,69	0,00	11 082 459,01	425 000,00	15 218 457,70

Źródło: opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

IV. System realizacji (wdrażania) Programu Rewitalizacji

Zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Psary realizowane będzie zgodnie z zasadą partnerstwa i partycypacji. W proces wdrażania dokumentu zaangażowani zostaną:

Wójt Gminy Psary, który będzie odpowiedzialny za zatwierdzenie Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz raportów ze stopnia realizacji.

Radę Gminy, która będzie m.in. uchwałała Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Psary oraz, w przypadku takiej konieczności, jego aktualizację.

Zespół ds. Rewitalizacji (Na bazie powołanego Zarządzeniem nr 120.39/2016 z dnia 12.04.2016 r. zespołu ds. sporządzenia Programu Rewitalizacji Gminy Psary, po przyjęciu dokumentu przez Radę Gminy, powołany zostanie Zespół ds. Rewitalizacji. Będzie on stanowił organ opiniotwórczo-doradczy Wójta Gminy Psary. Zadaniem Zespołu będzie m.in. opracowywanie raportów ze stopnia realizacji LPR oraz przedkładanie ich do zaopiniowania i zatwierdzenia przez Radę Gminy i Wójta Gminy Psary. Funkcjonowanie Zespołu zapewni skuteczne zarządzanie wdrażaniem LPR oraz przyczyni się do właściwego prowadzenia procesu wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Pozwoli również na możliwie szybkie reagowanie na zmiany oraz bariery w procesie wdrażania zapisów LPR. Spotkania Zespołu organizowane będą raz w roku oraz w przypadku konieczności wprowadzenia zmian w dokumencie LPR (szerszy opis działalności Zespołu w zakresie zachowania zasady partnerstwa zamieszczony został w rozdziale V. „Partycypacja społeczna”).

Realizatorów przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Ważnym elementem wdrażania LPR będzie zarządzanie przedsięwzięciami w powiązaniu z zarządzaniem całościowym. Dotyczy to zarówno już zgłoszonych przedsięwzięć, jak i zarządzania w kierunku potencjalnych możliwych kolejnych działań rewitalizacyjnych. Kluczowymi etapami zarządzania przedsięwzięciami, które były realizowane i będą podejmowane w ramach wdrażania LPR są:

Inicjowanie – w wyniku działań prowadzonych przez Gminę Psary ukierunkowanych na współpracę przy współdecydowaniu o rewitalizacji mieszkańcy zostali zaproszeni do wskazania kluczowych problemów oraz sposobów ich minimalizacji, co pozwoliło dostosować właściwy wachlarz działań, najbardziej od-

powiadający ich potrzebom. Tym samym zainicjowane zostały pierwsze działania naprawcze na obszarze rewitalizacji.

Projektowanie i planowanie – w trakcie projektowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych przed zgłoszeniem fiszki projektowej wnioskodawcy (i ich partnerzy) podjęli działania „projektowe”, tj. zapoznali się z kluczowymi problemami zdiagnozowanymi na obszarze rewitalizacji oraz z dokumentami umożliwiającymi pozyskanie środków finansowych (m.in. SZOOP RPO WSL 2014-2020). Tym samym określili kluczowe cele planowanych zadań, niezbędne nakłady finansowe oraz oczekiwane, skwantyfikowane efekty realizacji przedsięwzięć.

Zarządzanie – przedsięwzięcia rewitalizacyjne zgłoszone w ramach LPR zostały poddane ocenie i zaopiniowane przez Zespół roboczy ds. sporządzenia Programu Rewitalizacji a następnie zatwierdzone przez Wójta Gminy Psary. Zespół ds. Rewitalizacji oraz pracownicy Referatu Rozwoju i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych będą w stałym kontakcie z wnioskodawcami w celu stałego monitorowania stopnia realizacji przedsięwzięć. Ponadto beneficjenci zobligowani zostaną do składania sprawozdań ze stopnia realizacji projektów, w tym informowania o zaistniałych trudnościach w trakcie realizacji, które skutkować mogą brakiem osiągnięcia zakładanych efektów. W przypadku wystąpienia problemów podczas realizacji projektów, które skutkować będą koniecznością aktualizacji zapisów LPR, Referat Rozwoju i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych przygotuje sprawozdanie oraz wnioski o zmianach, który zaopiniowany zostanie przez Zespół ds. Rewitalizacji. Ostateczne kwestie decyzyjne dla kształtu LPR podejmuje Wójt Gminy Psary.

Tab.10. Ramowy harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji

Lp.	etap działań	2015			2016				2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		II	III	IV	I	II	III	IV							
1	Diagnoza oraz wyznaczenie obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w oparciu o dane zastane, uzyskane w instytucjach zewnętrznych														
2	Badania ankietowe wśród mieszkańców Gminy Psary														
3	Nabór członków Zespół roboczy ds. sporządzenia Programu Rewitalizacji Gminy Psary														
4	Zarządzeniem nr 120.39/2016 Wójta Gminy Psary z dnia 12 kwietnia 2016 roku powołujące zespół roboczy ds. sporządzenia Programu Rewitalizacji Gminy Psary														
5	Nabór propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z ich publicznym konsultowaniem														
6	Przygotowanie projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji														
7	Konsultacje społeczne projektu GPR														
8	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych														

[illegible]

możliwe będzie opracowanie zestawu narzędzi naprawczych, które pozwolą na wprowadzeniu stosownych korekt w celu efektywnej realizacji programu.

Proponowane działania naprawcze mogą obejmować:

- aktualizacja zapisów dotyczących diagnozy lub celów LPR - w przypadku zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej i funkcjonalno-przestrzennej, która wpływa na cele wskazane w LPR
- korekta zapisów dotyczących przedsięwzięć rewitalizacyjnych – w przypadku zgłoszenia przez wykonawcę projektu zmian zakresu, wartości zadania lub wskaźników realizacji
- zwiększenie intensywności działań promocyjnych, komunikacyjnych i edukacyjnych w przypadku braku aktywności interesariuszy

Powyżej wskazano wyłącznie podstawowe możliwe działania naprawcze. Ich ostateczny kształt determinowany będzie rodzajem zdiagnozowanych trudności z wdrażaniem. Za monitorowanie odpowiadać będzie zespół pracowników Referatu Rozwoju i Pozyskiwania Środków Zewnętrznych w Urzędzie Gminy w Psarach.

Niezbędnym elementem zaprojektowanego systemu monitoringu będzie gromadzenie danych statystycznych spójnych z informacjami wykorzystanymi podczas wyznaczania obszaru rewitalizacji. Podstawowym źródłem informacji będą:

- Główny Urząd Statystyczny,
- Urząd Gminy i jego Wydziały,
- jednostki organizacyjne Gminy Psary
- instytucje zewnętrzne (m.in. Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowa Komenda Policji, jednostki oświatowe, instytucje kultury),
- inne, możliwe dostępne źródła informacji.

Monitoring obejmie następujące wskaźniki:

- udział bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców (%) – przewidywany efekt: spadek,
- udział bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych (%) - przewidywany efekt: spadek
- udział bezrobotnych powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych (%) - przewidywany efekt: spadek

- liczba rodzin ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców - przewidywany efekt: spadek
- liczba zdarzeń karalnych na 1000 mieszkańców - przewidywany efekt: spadek
- "Niebieskie Karty" na 1000 mieszkańców - przewidywany efekt: spadek
- średni wynik gimnazjalny (%) lub inny adekwatny do pomiaru poziomu edukacji - przewidywany efekt: wzrost,
- frekwencja wyborcza (%) - przewidywany efekt: wzrost,
- udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (%) mieszkańców - przewidywany efekt: zmniejszenie
- liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców - przewidywany efekt: wzrost,
- udział budynków ogrzewanych na węgiel w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych (%) - przewidywany efekt: spadek,
- udział budynków wybudowanych do 1970 roku (%) - przewidywany efekt: spadek,
- liczba podmiotów usług podstawowych dla ludności - przewidywany efekt: wzrost

Stopień realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych monitorowany będzie poprzez gromadzenie od realizatorów działań informacji o osiągnięciu wskaźników:

CEL I. Zapewnienie spójności społecznej obszaru rewitalizacji

- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w projekcie (os.) – **wzrost**,
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (os.) – **wzrost**
- Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu (szt.) - **wzrost**

CEL. II. Zapewnienie wysokiej jakości ładu przestrzennego i środowiskowego

- Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.) – **wzrost**,

- Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha) - **wzrost**
- Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury (os.) – **wzrost**,
- Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest (t) – **wzrost**,
- Stopień redukcji PM10 (t/rok) – **wzrost**

CEL III. Aktywizacja potencjału zawodowego i przedsiębiorczego mieszkańców

- Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie (os.) - **wzrost**

Efektem monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Psary będzie raport, który obejmował będzie informacje o stopniu osiągnięcia poszczególnych celów i kierunków działań. Częstotliwość przygotowania sprawozdania powinna być dopasowana do terminarza roku budżetowego. Pozwoli to planowanie środków na realizację zadań. W przypadku konieczności wprowadzanie zmian w Programie Rewitalizacji (np. na wypadek konieczności zaktualizowania listy projektów) aktualizacja przygotowana zostanie przez Zespół ds. Rewitalizacji i zaopiniowana oraz zatwierdzona przez Radę Gminy i Wójta Gminy Psary.

V. Partycypacja społeczna

Prace na etapie przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Psary prowadzone były z uwzględnieniem włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów w proces rewitalizacji. Są to tzw. interesariusze rewitalizacji – osoby, podmioty związane z obszarem rewitalizacji, które jednocześnie są odbiorcami efektów rewitalizacji, ale również mogą stanowić o jej kluczowych kierunkach i przedsięwzięciach. W grupie interesariuszy angażowanych w proces rewitalizacji na etapie jej przygotowania oraz wdrażania i monitorowania wymienić należy:

- mieszkańców obszaru rewitalizacji, właścicieli, użytkowników wieczystych nieruchomości i podmiotów zarządzających nieruchomościami zlokalizowanymi na obszarze,
- pozostali mieszkańcy, niezakwalifikowani do ww. grupy,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze rewitalizacji swoją działalność gospodarczą,
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze rewitalizacji swoją działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- organy władzy publicznej,
- inne podmioty realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Partycypacja społeczna uwzględniła udział jak najszerszej grupy odbiorców rewitalizacji i przebiegała z użyciem następujących narzędzi:

- **warsztaty i spotkania konsultacyjne:**

W ramach prac nad dokumentem zorganizowano warsztat delimitacyjno-problemowy. Spotkanie odbyło się 10 maja 2016 roku. Jego przedmiotem było przedstawienie istoty, celów i zasad prowadzenia rewitalizacji. Ponadto przedstawiono i poddano dyskusji wyniki prac nad wyznaczeniem obszarów zdegradowanych oraz proponowanych do rewitalizacji. Podczas spotkania zaproszono uczestników do zgłaszania propozycji przedsięwzięć mających na celu kompleksową rewitalizację obszaru wsparcia. Omówiono fiszkę

projektową oraz doprecyzowano zakres możliwych przedsięwzięć. Uczestnikami spotkania byli przedstawiciele mieszkańców gminy, członkowie organizacji pozarządowych, przedstawiciele jednostek organizacyjnych Gminy oraz pracownicy Urzędu Miejskiego.

- **otwarta debata:**

W ramach konsultacji społecznych 17 października 2016 roku przeprowadzono otwartą debatę z mieszkańcami. Jej celem była prezentacja ostatecznej wersji dokumentu oraz zebranie uwag i wniosków. W debacie wzięli udział przedstawiciele Zespołu roboczego ds. sporządzenia Programu Rewitalizacji, przedstawiciele mieszkańców gminy, w tym mieszkańcy obszaru rewitalizacji członkowie organizacji pozarządowych, przedstawiciele jednostek organizacyjnych Gminy oraz pracownicy Urzędu Miejskiego.

- **ankietyzacja:**

Na etapie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, jak również konsultacji diagnozy mieszkańcy zaproszeni zostali do wzięcia udziału w badaniu ankietowym. Ankieta dostępna była na stronie www.psary.pl, w wersji formularza on-line oraz w wersji papierowej. Termin zbierania ankiet: 27 kwietnia – 10 maja 2016 r. Wyniki ankiety posłużyły doprecyzowaniu informacji o szczególnych problemach i potrzebach rewitalizacyjnych.

Ostatnim etapem włączenia mieszkańców w projektowanie rewitalizacji było poddanie konsultacjom ostatecznej wersji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Przyjęto następujące formy:

- zbieranie uwag w formie papierowej (Urząd Gminy Psary, ul. Malinowicka 4, 42-512 Psary),
- zbieranie uwag w formie elektronicznej (na adres kierownikrozwoju@psary.pl),
- **zbieranie uwag ustnych** - przez cały czas trwania konsultacji w mieszkańcy mogli zgłaszać swoje uwagi pracownikom Wydziału Inwestycji i Rozwoju.

Na etapie wdrażania i monitorowania LPR interesariusze wymienieni na początku niniejszego rozdziału angażowani będą w rewitalizację m.in. poprzez zapraszanie do udziału w przedsięwzięciach skierowanych bezpośrednio do mieszkańców (projekty o charakterze społecznym).

Istotną rolę w działaniach mających na celu włączenia interesariuszy w proces

rewitalizacji na etapie wdrażania i zarządzania będzie odgrywał Zespół ds. Rewitalizacji. Do jego zadań zgodnie z zasadami partnerstwa w systemie zarządzania będzie:

- prowadzenie i koordynowanie działań informacyjnych o etapach prowadzonej rewitalizacji,
- zbieranie opinii interesariuszy na temat efektów rewitalizacji oraz zgłaszanych potrzeb rewitalizacyjnych (opis poniżej),
- konsultowanie z partnerami społeczno-gospodarczymi projektu zmian w dokumencie w przypadku jego aktualizacji,
- zapraszanie partnerów społeczno-gospodarczych do włączenia się w proces rewitalizacji m.in. poprzez uczestnictwo w realizowanych projektach oraz zgłaszanie nowych propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W ramach informacji zamieszczanych na stronie internetowej Urzędu Gminy, w gazecie samorządowej „Głos Gminy Psary” oraz wykorzystując nowoczesne formy przekazu, takie jak konta społecznościowe zamieszczane będą regularnie informacje o wdrażaniu programu rewitalizacji oraz informujące o jego korzyściach jak również zapraszające podmioty działające na obszarze rewitalizacji, ale też całej Gminy, do realizacji działań zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Inny sposób angażowania społeczności lokalnej to ankietyzacja podmiotów/interesariuszy (osób, podmiotów gospodarczych, społecznych, itd.) z obszarów rewitalizacji, która będzie realizowana na etapie oceny efektów wdrażania Programu Rewitalizacji. Przeprowadzanie takich ankiet pozwoli na uzupełnienie danych statystycznych gromadzonych na potrzeby monitoringu o odczucia i wnioski indywidualne. Jednocześnie - przy odpowiednio skonstruowanej ankiecie - pozwoli poznać propozycje rozwiązań ewentualnych pojawiających się problemów. Ankiety te będą prowadzone w ramach procesu raportowania o stanie realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji, tj. raz na 3 lata. Badanie będzie prowadzone w formie wywiadów, jak i zostanie umożliwiony udział w badaniu w wersji on-line. Przy realizacji wywiadów zostanie podjęta współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi.

Włączanie mieszkańców w proces rewitalizacji będzie realizowane m.in. poprzez organizowanie konsultacji społecznych dotyczących realizacji kolejnych,

ewentualnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zgłoszonych w okresie wdrażania LPR. Dzięki temu mieszkańcy będą mieli realny wpływ kształt przedsięwzięć jak najszerzej odpowiadający ich potrzebom.

Jednym ze sposobów dotarcia do szerokiej grupy interesariuszy będzie umieszczenie specjalnego stoiska Urzędu Gminy podczas corocznie obchodzonych dożynek gminnych. Na stoisku prowadzona będzie akcja informacyjna i edukacyjna na temat rewitalizacji.

Dzięki temu wzrośnie szansa na aktywne włączenie się mieszkańców w proces rewitalizacji. Aktywność interesariuszy będzie polegała na:

- udziale mieszkańców w poszczególnych zaplanowanych w LPR przedsięwzięciach,
- zgłaszaniu ewentualnych nowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- uczestniczeniu w ankietach monitorujących postęp realizacji oraz ewaluacji efektów,

Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem otwartym, którego głównym zadaniem jest „koordynowanie” działań wynikających z lokalnych, społecznych potrzeb rewitalizacyjnych zgłaszanych przez mieszkańców.

VI. Spójność programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

VI.1. Spójność z dokumentami na szczeblu lokalnym

Strategia Rozwoju Gminy Psary na lata 2016-2025

Program Rewitalizacji Gminy Psary jest jednym z kluczowych dokumentów w obszarze planowania strategicznego. Obejmuje działania, które stanowią odpowiedź na zdiagnozowane potrzeby mieszkańców. Tym samym jest spójny z innymi dokumentami na szczeblu lokalnym. LPR jest elementem szerszego planu rozwojowego, zarysowanego w Strategii Rozwoju Gminy Psary na lata 2016-2025.

Oba dokumenty stawiają za cele wsparcie rozwoju kapitału ludzkiego i spójności społecznej (LPR cel 1, SRG cel 1 i 3), poprawę ładu przestrzennego m.in. przez rozwój infrastruktury społecznej i technicznej (LPR cel 2, SRG cel 1 i 2) oraz poprawę jakości środowiska przyrodniczego (LPR cel 2, SRG cel 2). Zdefiniowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji kierunki działań rewitalizacyjnych są spójne z obszarami i celami strategicznymi Strategii. W szczególności silnie powiązane są zagadnienia tematyczne dotyczące aktywizacji zawodowej, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, rozwoju infrastruktury społecznej, poprawy jakości powietrza atmosferycznego oraz wspierania rozwoju działalności gospodarczej.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Psary

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Psary jest zgodny z obowiązującym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Psary (SUiKZP) i nie wpływa na dotychczasowy układ funkcjonalno-przestrzenny gminny. W dokumencie tym wskazano, że polityka przestrzenna gminy odpowiada zasadom:

- zrównoważonego rozwoju gminy - rozumianego jako taki rozwój społeczno – gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności

lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń;

- ładu przestrzennego w zagospodarowaniu terenów oraz strukturze użytkowania
- równorzędności interesu publicznego i indywidualnych interesów obywateli oraz podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy.

Oba dokumenty (LPR oraz SUiKZP) wskazują na konieczność realizacji przestrzennych procesów rozwojowych w sposób kompleksowy i wszechstronny w obszarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym i infrastrukturalno-technicznym. Mają one bowiem przyczyniać się do poprawy jakości życia mieszkańców. Można zatem stwierdzić, że LPR wpisuje się w realizację dotychczasowej polityki przestrzennej Gminy Psary.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Psarach na lata 2014-2020

W dokumencie Strategii wskazano na konieczność inwestowania w kapitał ludzki dając tym samym szansę rozwoju swoim mieszkańcom, przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu oraz dążąc do wspierania rodzin.

Działania służące osiągnięciu wyżej wymienionej misji obejmują całe spektrum narzędzi służących przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, poprawie jakości życia osób niepełnosprawnych, wspieraniu i promowaniu działań z obszaru profilaktyki, wzmocnieniu bezpieczeństwa publicznego czy rozwoju i wzmocnienia rodziny, tzn. szeroko rozumianego rozwoju kapitału społecznego i ludzkiego. Dlatego też uznaje się, że obydwie dokumenty charakteryzuje komplementarność tematyczna i problemowa.

VI.2. Spójność z dokumentami na szczeblu ponadlokalnym **Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego "Śląskie 2020+"**

Rewitalizacja Gminy Psary wpisuje się w szerszą koncepcję rozwoju województwa śląskiego ujętą w uchwalonej w lipcu 2013 roku Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego. Program Rewitalizacji uwzględnia realizację założeń polityki regionalnej a tym samym wpisuje się w strategiczne obszary wskazane w dokumencie regionalnym.

Założenia GPR Psar wpisują się przede wszystkim w grupę celów „Szanse Rozwojowe Mieszkańców” a przede wszystkim w B.2. Rozwój kompetencji, umiejętności i wzrost poziomu aktywności mieszkańców oraz B.3. Harmonia społeczna i wysoki kapitał zaufania oraz dogodne warunki życia mieszkańców. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne ukierunkowane na poprawę ładu przestrzennego i środowiskowego wpisują się natomiast cele: C.1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska oraz C.3. Wysoki poziom ładu przestrzennego i efektywne wykorzystanie przestrzeni. Natomiast kompleksowe działania związane z aktywizacją zawodową oraz wsparciem indywidualnej przedsiębiorczości wpisują GPR Gminy Psary w cele: A.2. Otwarty i atrakcyjny rynek pracy oraz A.4. Przedsiębiorczość lokalna i społeczna wykorzystująca lokalne rynki pracy i potencjały

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 jest obecnie najważniejszym narzędziem realizacji polityki spójności na obszarze województwa. Założenia celów strategicznych oraz kierunków działań w Gminie Psary wpisują się w poszczególne osie priorytetowe RPO WSL 2014-2020. Stanowią tym samym kontynuację i uszczegółowienie założeń polityki regionalnej i przyczyniają się do realizacji jej założeń na szczeblu regionalnym.

Tab. 11. Spójność programu rewitalizacji z RPO WSL 2014-2020

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Psary	Osie priorytetowe RPO WSL 2014-2020									
	III Konkurencyjność MŚP	IV. Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów	VI. Transport	VII. Regionalny rynek pracy	VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	IX. Włączenie Społeczne	X. Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna	XI. Wzmocnienie potencjału edukacyjnego	XII. Infrastruktura edukacyjna
CEL I. ZAPEWNIENIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ OBSZARU REWITALIZACJI										
CEL II. ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŁADU PRZESTRZENNEGO I ŚRODOWISKOWEGO										
CEL III. AKTYWIZACJA POTENCJAŁU ZAWODOWEGO I PRZEDSIĘBIORCZEGO MIESZKAŃCÓW										

Źródło Opracowanie własne na podstawie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020

Gmina Psary, przystąpiła do Związku Gmin i Powiatów Subregionu Centralnego. Tym samym poprzez swoje pośrednie i bezpośrednie działania przyczynia się do realizacji założeń Strategii Zintegrowanych Inwestycji Rozwoju Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020. Dokument ten ma na celu ukierunkowanie na realizację działań, zmierzających do wzmocnienia konkurencyjności metropolii górnośląskiej wraz z jej strefą bezpośrednich powiązań. Gmina Psary zakwalifikowana została do tzw. Bezpośredniego Obszaru Funkcjonalnego (BOF) Metropolii Górnośląskiej.

Dzięki realizacji założeń Programu Rewitalizacji, Gmina Psary wpisuje się ogólną misję ZIT, którą jest osiągnięcie spójności wewnętrznej i niwelowanie problemów stojących na przeszkodzie aktywowaniu wewnętrznych potencjałów. Misja ta realizowana będzie poprzez dwa cele strategiczne:

- CS1. Rozwój kapitału ludzkiego bazujący na zatrudnialności i spójności społeczno-gospodarczej SC,
- CS2. Zdrowe środowisko życia w SC dzięki zmniejszonej antropopresji.

Cele określone w programie rewitalizacji oraz poszczególne działania rewitalizacyjne wpisują się bezpośrednio w powyższe cele strategii ZIT przede wszystkim ze względu na położenie dużego nacisku na aktywizację zawodową mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, podniesieniu jakości kapitału społecznego (spójność z celem CS1) oraz ochronę powietrza i efektywność energetyczną (spójność z celem CS2). Potwierdzeniem tego faktu jest bezpośrednia spójność poszczególnych przedsięwzięć z zapisami Strategii ZIT: A02, A03, A06 – A10.

Spis Ryc

Ryc. 1. Położenie Gminy Psary na tle powiatu będzińskiego.....	6
Ryc. 2. Miejscowości w Gminie Psary.....	7
Ryc. 3. Ludność Gminy Psary w latach 2010-2014.....	7
Ryc. 4. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w latach 2010-2014.....	9
Ryc. 5. Ludność Gminy Psary według ekonomicznych grup wieku w latach 2010-2014.....	10
Ryc. 6. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców.....	10
Ryc. 7. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w całkowitej liczbie ludności.....	11
Ryc. 8. Udział bezrobotnych długotrwale w ogólnej liczbie bezrobotnych.....	12
Ryc. 9. Udział bezrobotnych w wieku powyżej 50 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych.....	13
Ryc. 10. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo na 1000 mieszkańców.....	15
Ryc. 11. Wskaźnik przestępczości.....	16
Ryc. 12. Wskaźnik zagrożenia przestępczością.....	17
Ryc. 13. Liczba "Niebieskich kart" na 1000 mieszkańców.....	17
Ryc. 14. Średni wynik egzaminu gimnazjalnego.....	20
Ryc. 15. Frekwencja w wyborach parlamentarnych 2015.....	21
Ryc. 16. Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców.....	23
Ryc. 17. Położenie komunikacyjne Gminy Psary.....	24
Ryc. 18. Liczba podmiotów usług podstawowych dla ludności.....	29
Ryc. 19. Udział budynków ogrzewanych na węgiel w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych.....	30
Ryc. 20. Udział budynków wybudowanych przed 1970 rokiem w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych.....	31
Ryc. 21. Zasięg obszaru zdegradowanego.....	33
Ryc. 22. Zasięg obszaru rewitalizacji w Gminie Psary.....	34

Y

Spis Tabel

Tab. 1. Liczba mieszkańców Gminy Psary w latach 2014 - 2016.....	8
Tab. 2. Ochotnicze Straże Pożarne w Gminie Psary.....	18
Tab. 3. Wyniki z egzaminu końcowego szóstoklasisty gmin powiatu będzińskiego...	19
Tab. 4. Wyniki z egzaminu gimnazjalnego Gminy Psary.....	20
Tab. 5. Wskaźnik nasycenia podmiotami NGO w latach 2010-2014.....	21
Tab. 6. Zestawienie wskaźników do wyznaczenia obszaru zdegradowanego.....	32
Tab. 7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	47
Tab. 8. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	48
Tab. 9. Źródła finansowania przedsięwzięć.....	52
Tab. 10. Ramowy harmonogram realizacji Programu Rewitalizacji.....	54
Tab. 11. Spójność programu rewitalizacji z RPO WSL 2014-2020.....	65

Załącznik 1. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne

LISTA A – PODSTAWOWA

A01	Jestem aktywny
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Zakład Gospodarki Komunalnej
Lokalizacja projektu	42-504 Dąbie (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2020 – 2021
Cel projektu: Celem projektu jest wzrost aktywności zawodowej i społecznej oraz zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem z terenu obszaru rewitalizacji.	
Zakres działań: W ramach projektu planujemy realizację programu kompleksowej aktywizacji zawodowej mieszkańców, w oparciu o infrastrukturę techniczną zaplecza socjalno-garażowego ZGK w Dąbiu tj. warsztat szkolenia praktycznego i przygotowania zawodowego (m.in. obsługa instalacji OZE, sprzątanie terenów zewnętrznych, pielęgnacja terenów zielonych, obsługa obiektów użyteczności publicznej, obsługa fizyczna magazynów, działów logistyki, sortowanie segregacja materiałów itp.)	
Projekt jest komplementarny z działaniem A02 oraz A04	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy miejscowości Brzękowice Górne, Dąbie i Gołąsza Górna, Gołąsza Dolna	
Prognozowane rezultaty	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi w programie (osoby) – 15 Wartość docelowa może ulec modyfikacji
CEL rewitalizacji: I, III	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 150.000,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 7.1, poddziałanie 7.1.3.	

A02	Przebudowa bazy Zakładu Gospodarki Komunalnej w Dąbiu
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary, Zakład Gospodarki Komunalnej w Psarach
Lokalizacja projektu	42- 504 Dąbie, ul. Dolna 1 (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu	2018 – 2020
Cel projektu: Celem projektu jest przebudowa obiektu Zakładu Gospodarki Komunalnej w Dąbiu, z wydzieleniem części budynku na potrzeby organizacji działań z zakresu aktywizacji zawodowej mieszkańców (zaplecze szkoleniowo-warsztatowe). Projekt odpowiada na potrzeby obszaru rewitalizacji w zakresie aktywizacji zawodowej mieszkańców.	
Zakres działań: Przebudowa budynku wraz z częścią garażową oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektu. Działania te mają przyczynić się do zmiany funkcji budynku, tj. dostosowania istniejących pomieszczeń na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej i warsztatowej w zakresie podnoszenia kompetencji zawodowych mieszkańców. Niniejsze opracowanie obejmuje: • likwidację elementów istniejącego zagospodarowania terenu: • wyburzenie istniejących budynków socjalno-biurowego i garażowego, • likwidację istniejącej zewnętrznej części wewnętrznej instalacji wod-kan oraz energetycznej, • likwidację istniejącego zjazdu z drogi, • likwidację istniejącego ogrodzenia w tym muru pełnego od strony zachodniej • usunięcie drzew i krzewów, • budowę budynku socjalno-biurowego wraz z wewnętrznymi instalacjami, • budowę budynku garażowego wraz z wewnętrznymi instalacjami • budowę boksów na kruszywo, • wykonanie dwóch zjazdów z drogi na działkę 460/4 oraz dojazdu do projektowanych miejsc postojowych od strony ulicy, • roboty ziemne polegające na zmianie ukształtowania terenu, w tym wykonanie skarp, • wykonanie nawierzchni utwardzonych dojazdów, parkingów i dojść pieszych, • wykonanie terenów zieleni urządzonej wraz z nasadzeniami oraz przesadzeniem części istniejących drzew i krzewów, • wykonanie ogrodzenia terenu, w tym bramy dwuskrzydłowej z furtką oraz bramy przesuwnej, • wykonanie zewnętrznych części wewnętrznych instalacji: wody, kanalizacji sanitarnej wraz z budową zbiornika bezodpływowego, kanalizacji deszczowej wraz z przepompownią ścieków, instalacji gazowej, instalacji energetycznej, C.O. • wykonanie przyłączy: wody, kanalizacji deszczowej • wykonanie oświetlenia terenu, • wykonanie monitoringu terenu.	
Dzięki realizacji niniejszego przedsięwzięcia możliwa będzie realizacja projektu nr A01 oraz A03	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy miejscowości Brzękowice Górne, Dąbie i Gołusza Górna, Gołusza Dolna	
Prognozowane rezultaty	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha) – 0,338 m2 Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.) - 1 Liczba użytkowników korzystających ze wspartej infrastruktury (os.) – 1335 Wartość docelowa może ulec modyfikacji

CEL rewitalizacji: II
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 1.000.000,00 zł
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 10.3., poddziałanie 10.3.1

A03	Klub aktywnego mieszkańca w budynku dawnej szkoły w Gołaszcy Górnej
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	42- 504 Gołaszca Górna, działka geodezyjna nr 157/ 5 (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2019
Cel projektu: Celem projektu jest aktywizacja społeczności lokalnej w gminie Psary poprzez działania edukacyjne, przedsięwzięcia integracyjne wzmacniające kompetencyjne społeczne mieszkańców. We wdrożenie programu zaangażowany będzie Gminny Ośrodek Kultury, Ośrodek Pomocy Społecznej i inne lokalne organizacje społeczne działające w zakresie szeroko rozumianych działań aktywizujących wzmacniających potencjał lokalnej społeczności. Grupę docelową stanowi społeczność lokalna, bez ograniczeń wiekowych, wykształcenia i statusu, w tym w szczególności osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób w zakresie niezbędnym do wsparcia osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	
Projekt jest komplementarny z projektem A04	
Zakres działań: Działania podejmowane w ramach projektu będą miały na celu wdrożenie kompleksowego programu aktywizacyjnego poprzez realizację cyklu szkoleń, kursów, warsztatów, spotkań informacyjnych, prelekcji, wykładów i innych wydarzeń o charakterze kulturalnym. Projekt skierowany jest do osób zagrożonych zjawiskiem wykluczenia społecznego na terenie rewitalizacji gminy Psary. Istnieje potrzeba społeczna zorganizowania miejsca edukacyjno-informacyjnego dla wszystkich mieszkańców chcących dokonać pozytywnych zmian w swoim życiu, umożliwiając im wszechstronny rozwój zgodny z możliwościami i predyspozycjami. Celem projektu jest wzmocnienie potencjału lokalnej społeczności poprzez różne formy aktywizacji. Przedmiotem projektu jest wdrożenie różnych metod pracy ze społecznością lokalną m.in. poprzez kursy zawodowe, szkolenia, koła zainteresowań, konferencje i odczyty w trybie stacjonarnym lub w plenerze.	
Grupa odbiorców: Grupę docelową stanowi społeczność lokalna (mieszkańcy obszaru rewitalizacji), bez ograniczeń wiekowych, wykształcenia i statusu, w tym w szczególności osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenie tych osób w zakresie niezbędnym do wsparcia osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	
Prognozowane rezultaty	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (os.) – 50 Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu (szt.) - 1 Wartość docelowa może ulec modyfikacji
CEL rewitalizacji: I	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 122.000,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 9.2., poddziałanie 9.2.1.	

A04	Remont budynku byłej szkoły w Gołąszy Górnej ze zmianą sposobu użytkowania
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	42- 504 Gołąsza Górna, działka geodezyjna nr 157/5 (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2017 – 2018
Cel projektu: Celem projektu jest nadanie nowej funkcji zdegradowanemu budynkowi po byłej szkole w Gołąszy Górnej. Projekt przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji.	
Zakres działań: Zaplanowana jest przebudowa budynku byłej Szkoły Podstawowej w msc. Gołąsza Górna. W związku z założeniami Inwestora planowana jest zmiana sposobu użytkowania opisywanego obiektu. Program użytkowy przewiduje zmianę sposobu użytkowania części parterowej budynku. Kondygnacja poddasza pozostaje w całości o przeznaczeniu nieużytkowym. W całym obiekcie zaplanowana jest również wymiana posadzek, warstwy wg poniższego wykazu. Podłoga na gruncie: - posadzka (wykaz wg. punktu 3 opisu.) -wylewka cementowa zbrojona siatką z prętów Φ 3mm co 10mm , gr 5cm -folia izolacyjna -styropian gr.15cm -izolacja-2x papa termozgrzewalna -beton B10 zbrojony siatką prętów Φ 8mm co 15mm , gr 15cm -piasek ubity warstwami gr. 30cm $Is > 0,98$ Podłoga nad częścią podpiwniczoną: - posadzka (wykaz wg. punktu 3 opisu) -wylewka cementowa zbrojona siatką z prętów Φ 3mm co 10mm , gr 4cm -folia izolacyjna -styropian gr.18cm -folia izolacyjna -strop żelbetowy istniejący W budynku przewidziano kompleksową wymianę tynków wewnętrznych i powłok malarskich	
Dzięki realizacji niniejszego przedsięwzięcia możliwa będzie realizacja projektów nr A03 oraz A10	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy miejscowości Brzękowice Górne, Dąbie i Gołąsza Górna, Gołąsza Dolna	
Prognozowane rezultaty	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.) – 1 Powierzchnia rewitalizowanego obiektu (m ²) - 577,35 Liczba użytkowników korzystających ze wspartej infrastruktury (os.) – 190. Wartość docelowa może ulec modyfikacji
CEL rewitalizacji: II	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 800.000,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 10.3., poddziałanie 10.3.1	

A05	Gołąszy Górnej.
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu/adres	42- 504 Gołąsza Górna, działka geodezyjna nr 157/ 5
Przewidywany okres realizacji projektu:	2017–2019
Starzejące się społeczeństwo wymaga rozwoju infrastruktury służącej wsparciu seniorów czy niepełnosprawnych w zakresie instytucji opieki dziennej i czasowej, czy infrastruktury mieszkaniowej. Dlatego tak ważny jest rozwój usług społecznych, zwłaszcza w północnej części gminy. W gminie zlokalizowane są obecnie łącznie 3 lokale socjalne (na południu gminy). Z powyższej diagnozy wynikają problemy dla społeczności lokalnej: niski dostęp do usług/infrastruktury społecznej na obszarze zagrożonym dużym wykluczeniem społecznym osób starszych, niepełnosprawnych, ubogich. Stąd zidentyfikowano następujące PROBLEMY do rozwiązania przez projekt: Problem główny: niezadowalający dostęp do usług społecznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem w gminie Psary Problemy szczegółowe: - brak wykorzystania dostępnej infrastruktury publicznej na cele społeczne, - niedostosowanie pomieszczeń szkoły podstawowej w Gołąszy Górnej dla celów mieszkaniowych i dla osób niepełnosprawnych czy starszych, Projekt odpowiada na ww. problemy, gdyż polega na utworzeniu mieszkania chronionego dla 3 osób w zabytkowym budynku byłej szkoły podstawowej w Gołąszy Górnej, zlokalizowanym na obszarze zdegradowanym. Projekt umożliwi osiągnięcie następujących celów: Celem projektu jest integracja rodzin poprzez innowacyjne działania wspierające, wzmacniające i promujące rodzinę. Cel główny: lepszy dostęp do usług społecznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem poprzez utworzenia mieszkania chronionego w gminie Psary Cele szczegółowe: -wykorzystanie dostępnej infrastruktury publicznej na cele społeczne poprzez remont szkoły podstawowej w Gołąszy Górnej celem utworzenia mieszkania chronionego Projekt komplementarny do projektów A03, A04, A10	
Zakres działań: Budynek przeznaczony jest do przebudowy i termomodernizacji z wymianą instalacji i zagospodarowaniem terenu. Zasadnicza część prac wykonana zostanie w ramach projektu A04. Niniejszy projekt obejmuje jedynie roboty remontowe/budowlane w zakresie adaptacji pomieszczeń na cele mieszkania chronionego oraz jego urządzenie. Przedmiotowa inwestycja obejmie powierzchnię 115,11 m². W dostępie do obiektu objętego projektem nie będą stosowane kryteria dyskryminacyjne we wspomnianym zakresie – wszystkie grupy społeczne będą miały do niego dostęp na równych zasadach. W ramach projektu zastosowane będą wykraczające poza przepisy rozwiązania w zakresie wyposażenia mieszkania- szerokie drzwi, odpowiednie sprzęty/udogodnienia w kuchni i łazience (np. uchwyty), monitoring.	
Grupa odbiorców: Program będzie miał na celu wsparcie aktywizacyjno-rozwojowe dla rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. We wdrożenie programu zaangażowany będzie Gminny Ośrodek Kultury, Ośrodek Pomocy Społecznej i inne lokalne organizacje społeczne działające na terenie Gminy Psary.	

Prognozowane rezultaty	Liczba nowo utworzonych mieszkań w istniejących budynkach – 1 Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury (osoby) – 3 Liczba nowo utworzonych mieszkań w istniejących budynkach (szt.) 1
CEL rewitalizacji: I	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 593.494,14 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 10.2, poddziałanie 10.2.4	

A06	Rozwój oferty usług świadczonych w mieszkaniach chronionych w Gołuszy Górnej
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary, Ośrodek Pomocy Społecznej
Lokalizacja projektu	42- 504 Gołusza Górna, działka geodezyjna nr 157/ 5 (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2018 - 2019
Cel projektu: Projekt ma na celu rozwój oferty usług świadczonych w mieszkaniach chronionych w Gołuszy Górnej	
Zakres działań: W ramach projektu planujemy realizację programu działań na rzecz rozwoju usług świadczonych w mieszkaniach chronionych, wspierających proces integracji społecznej i zawodowej osób objętych wsparciem, Realizacja projektu zostanie powierzona Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Psarach.	
Projekt jest komplementarny z działaniem A05	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy spełniający ustawowy warunek przyznania mieszkania chronionego ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizacji lub mieszkańców związanych funkcjonalnie lub poprzez więzi rodzinne w obszarem rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi w programie (osoby) – 3 Wartość docelowa może ulec modyfikacji
CEL rewitalizacji: I	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 150.000,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 9.2. , poddziałanie 9.2.1.	

A07	Termomodernizacja budynku byłej szkoły w Gołąszy Górnej
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	42- 504 Gołąsza Górna, działka geodezyjna nr 157/ 5 (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2017 – 2018
Cel projektu: Głównym celem, do którego osiągnięcia zmierza realizacja przedmiotowego przedsięwzięcia jest redukcja zapotrzebowania na energię finalną budynku użyteczności publicznej poprzez kompleksowe działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej.	
Projekt stanowi uzupełnienie dla projektu A04 oraz projektów B01 i B02	
Zakres działań: Projekt obejmuje kompleksową termomodernizację budynku użyteczności publicznej, w której zakres wchodzi wymiana okien i drzwi zewnętrznych, modernizacja przegród zewnętrznych oraz przebudowa systemów grzewczych. Projekt przyczyni się do rozwiązania problemu kluczowego, za jaki uznano niski poziom efektywności energetycznej oraz wysoką emisyjność i energochłonność budynków użyteczności publicznej. Kluczowe korzyści wynikające z realizacji projektu obejmują przede wszystkim zmniejszenia zapotrzebowania na energię ciepłą, co przełoży się na obniżenie kosztów utrzymania, a także znaczącą poprawę komfortu. Istotnym efektem będą korzyści środowiskowe uzyskane dzięki obniżonym poziomom emisji zanieczyszczeń.	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy miejscowości Gołąsza Górna	
Prognozowane rezultaty	Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji (m2) - 577,35 Obliczeniowa moc systemu grzewczego - ograniczenie o 41,01kW (46,32%) Roczne zapotrzebowanie na ciepło do ogrzewania - ograniczenie o 1348,13GJ/rok (87,57%) Zużycie energii na przygotowanie cwu - ograniczenie o 39,87 GJ/rok (59,69%) Roczne zmniejszenie zapotrzebowania na energię - redukcja o 87,01% Wartość docelowa może ulec modyfikacji
CEL rewitalizacji: II	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 1.000.000,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 4.3., działanie 4.3.1	

A08	Zagospodarowanie otoczenia remizy OSP w Dąbiu
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	42- 504 Dąbie (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2016 – 2018
Cel projektu: Celem projektu jest poprawa standardu otoczenia remizy OSP w Dąbiu z przeznaczeniem na potrzeby Gminnego Ośrodka Kultury, Ochotniczej Straży Pożarnej i Zakładu Gospodarki Komunalnej. Jest to przestrzeń publiczna, która wymaga rewitalizacji ze względu na konieczność poprawy bezpieczeństwa, poprawy dostępności dla osób niepełnosprawnych i zapewnienia miejsca dla integracji i spotkań mieszkańców obszaru rewitalizacji korzystających z usług wspomnianych wyżej instytucji.	
Zakres działań: Zakres prac obejmuje: • montaż oświetlenia i monitoringu, • wykonanie opaski z kostki betonowej wokół budynku, wykonanie chodnika przy wejściu oraz podjazdu dla niepełnosprawnych, • montaż nowego szamba, • wybrukowanie pod altaną oraz budowa altany, • montaż ławek i koszy, • wyburzenie fragmentu starej wiaty (pomiędzy PSZOK a nowo wybudowanymi pomieszczeniami dla OSP) i budowa nowych magazynów na potrzeby GOK, OSP i ZGK wraz z zagospodarowaniem terenu przed „magazynem” (wybrukowanie, dojazd- ewentualnie przygotowana pow. do rozłożenia stołów itp.).	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy miejscowości Dąbie, użytkownicy GOK, OSP, ZGK.	
Prognozowane rezultaty	Powierzchnia zagospodarowana (km ²) Wartość docelowa zostanie określona w dokumentacji projektowej
CEL rewitalizacji: II	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 500.000,00 zł	
Źródło finansowania: PROW	

A09	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych – kształcenie ustawiczne
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Powiat Będziński/Agencja Rozwoju Lokalnego w Sosnowcu
Lokalizacja projektu	Projekt realizowany na terenie Powiatu Będzińskiego, w tym na obszarze Gminy Psary (w miejscowościach rewitalizowanych)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2016 – 2021
Cel projektu: Celem projektu jest wzrost kwalifikacji i kompetencji w zakresie umiejętności cyfrowych i języków obcych dorosłych mieszkańców województwa śląskiego, w szczególności osób starszych oraz osób o niskich kwalifikacjach. W związku z dużym postępem jaki dokonał się w ostatnich latach w zakresie dostępu do nowych technologii znaczna część społeczeństwa nie może partycypować w pozytywnych efektach ich funkcjonowania bez posiadania odpowiednich umiejętności. W szczególności część osób dorosłych, znajdujących się wśród grup defaworyzowanych, może posiadać ograniczenia w zakresie kompetencji cyfrowych oraz znajomości języków obcych. Należy dążyć do tego, aby osoby dorosłe, w równie dużej części jak młode pokolenie, mogły rozwijać swoje umiejętności, które będą mogły zostać wykorzystane zarówno w sferze społecznej jak również gospodarczej, przyczyniając się do rozwoju obszarów rewitalizowanych. W odpowiedzi na zdiagnozowaną potrzebę w zakresie niedopasowania strukturalnego rynku oraz potrzebami edukacyjnymi mieszkańców zakłada się realizację wskazanego projektu. Projekt skierowany będzie do osób dorosłych, pracujących należących do grup defaworyzowanych m.in.: - osoby po 50 roku życia; - kobiety (szczególnie powracające na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowywaniem dziecka); - osoby o niskich kwalifikacjach; - osoby z niepełnosprawnościami; - osoby mieszkające na terenach wiejskich które z własnej inicjatywy chcą nabyć lub uzupełnić kompetencje w zakresie znajomości języków obcych i umiejętności cyfrowych. Uzyskanie odpowiednich kwalifikacji, zgodnych z potrzebami rynku pracy rozwijającego się w oparciu o nowe technologie i biegłą znajomość języka obcego, zwiększy szanse na utrzymanie istniejącego stanowiska pracy, na zatrudnienie lub skróci okres poszukiwania pracy. Rozwój kompetencji cyfrowych i kompetencji z zakresu języków obcych przyczyni się do bardziej elastycznego reagowania na zmiany w relacjach gospodarczych oraz w sferze społecznej poprawią się m.in. umiejętności komunikacyjne, zwiększona zostanie aktywność edukacyjna osób dorosłych w ramach kształcenia się przez całe życie. W szybszym tempie będą mogły się rozwijać obszary rewitalizowane oraz tereny zdegradowane. Poprawie ulegnie jakość życia mieszkańców. Projekt jest komplementarny z działaniami A01, A02 i A04 Zakres działań: Realizacja projektu zakłada przeprowadzanie certyfikowanych kursów i szkoleń w zakresie znajomości języków obcych oraz umiejętności cyfrowych. Projekt będzie miał pozytywny wpływ na realizację kierunków i celów ujętych w LPR oraz stanowi odpowiedź na problemy zdiagnozowane w Programie. Grupa odbiorców: Mieszkańcy miejscowości Brzękowice Górne, Dąbie i Gołusza Górna, Gołusza Dolna	

Prognozowane rezultaty*	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie (os.) - 38 Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie (os.) - 9 Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie (os.) - 35 Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (os.) - 23 Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (os.) - 5 Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu (os.) - 21 Wskaźniki mogą ulec modyfikacji. Projekt będzie realizowany na terenie całego powiatu, dedykowany będzie wyłącznie obszarom rewitalizacji wskazanym w poszczególnych gminach powiatu.
CEL rewitalizacji: I, III	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 808.235,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 11.4, poddziałanie 11.4.1.	

* Wartości docelowe wskaźników wskazane zostały przez lidera projektu, Powiat Będziński. Projekt będzie realizowany na terenie całego powiatu, dedykowany będzie wyłącznie obszarom rewitalizacji wskazanym w poszczególnych gminach powiatu. Wnioskodawca na etapie składania fiszki projektowej jako propozycji projektu rewitalizacyjnego nie mógł określić ostatecznej liczby odbiorców działań wyłącznie pochodzących z czterech miejscowości wskazanych do rewitalizacji w Gminie Psary.

A10	Bezpieczny senior – teleopieka jako nowoczesna forma opieki nad osobami w wieku poprodukcyjnym
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary/ Ośrodek Pomocy Społecznej (jako partner w projekcie realizowanym przez Europartner sp. z o.o.)
Lokalizacja projektu	42-504 Gołąsza Górna (obszar rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2019
Cel projektu: Głównym celem projektu jest wsparcie instytucji świadczących usługi opiekuńcze oraz zdrowotne nad osobami przewlekle chorymi, niesamodzielnymi oraz seniorami poprzez wykorzystanie nowoczesnych technologii informatycznych. Pośrednim efektem proponowanego działania będzie zapobieganie umieszczeniu osób dojrzałych w opiece instytucjonalnej. Cel ten zostanie zrealizowany poprzez stworzenie i koordynowanie systemu teleopieki dzięki stworzeniu Centrum Alarmowe będącego w stałym kontakcie z uczestnikami projektu, którzy wyposażeni zostaną w Opaski Życia z przyciskiem SOS, dzięki któremu docelowo poinformowana zostanie zaufana osoba opiekun/sąsiad, doraźnie pielęgniarka o pogorszeniu się stanu psychicznego/stanu zdrowia, który będzie mógł wesprzeć chorego a nawet udzielić pierwszej pomocy. Projekt jest komplementarny z projektem A05	
Zakres działań: • Założenie i wyposażenie Centrum Alarmowego - wynajem/leasing urządzeń i oprogramowania. Centrum powstanie w rewitalizowanym budynku w Gołąszy Górnej, • Szkolenia pracowników Centrum Alarmowego, • Specjalistyczne szkolenia dla sąsiadów, członków rodzin i opiekunów, • Wyposażenie Uczestników i Uczestniczek w sprzęt medyczny i Rehabilitacyjny, • Indywidualne konsultacje Uczestników i Uczestniczek z zakresu diagnozy ich stanu zdrowia oraz potrzeb psychicznych i społecznych, • Indywidualne wsparcie coachingowe dla Uczestników/Uczestniczek projektu, • Funkcjonowanie Centrum Alarmowego, • Asystentura dla osób niesamodzielnej. • Poradnictwo psychologiczne, opiekuńcze i prawne dla opiekunów osób zależnych.	
Grupa odbiorców: Projekt zakłada w Gminie Psary objęcie teleopieką 30 osób (w tym mieszkańców obszaru rewitalizacji), które zostaną zakwalifikowane do uczestnictwa w programie na podstawie poniższych kryteriów: • osoby powyżej 60 roku życia (obowiązkowe kryterium dla każdego uczestnika, • samotne, bezdietne, skonfliktowane z rodziną, niepełnosprawne lub niesamodzielne, i/lub • zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym doświadczające wielokrotnego wykluczenia społecznego, rozumianego jako wykluczenie z powodu więcej niż jednej przesłanki, i/lub • osoby lub jej rodzina korzystająca z PO PŻ, pod warunkiem, że zakres wsparcia dla tych osób lub rodzin nie będzie powielał działań, które dane osoba lub rodzina otrzymała lub otrzymuje z PO PŻ w ramach działań towarzyszących, o których mowa w PO PŻ. • osoby niepełnosprawne. Uczestnikami projektu będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (os.) - 30 Wartość docelowa może ulec modyfikacji

CEL rewitalizacji: I
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 900.000,00 zł
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 9.2, poddziałanie 9.2.4.

LISTA B – PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE

B01	Program Ograniczania Niskiej Emisji na terenie Gminy Psary
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	Gmina Psary (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2016 – 2020
Cel projektu: Celem projektu jest ochrona środowiska poprzez termomodernizację budynkach mieszkalnych jednorodzinnych	
Zakres działań: Projekt stanowi odpowiedź na istniejące problemy związane z zanieczyszczeniem powietrza. Problemem głównym, uzasadniającym potrzebę realizacji niniejszego przedsięwzięcia jest wysokie zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym i benzo(a)pirenem oraz związany z tym negatywny wpływ na środowisko naturalne i zdrowie mieszkańców. Jest to spowodowane przede wszystkim występowaniem na dużą skalę zjawiska tzw. niskiej emisji oraz nieprawidłowej izolacji budynków. Zgodnie z diagnozą przeprowadzoną na potrzeby oszacowania stopnia zanieczyszczenia, na obszarze rewitalizacji, jak i w pozostałej części gminy występują budynki mieszkalne, w których źródłem ogrzewania jest najczęściej tradycyjny piec na węgiel. Zakres działań obejmuje wdrożenie Programu Ograniczenia Niskiej Emisji.	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy gminy, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji	
Prognozowane rezultaty	Stopień redukcji PM10 (t/rok) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach (kWh/rok) Wartość docelowa zostanie określona na etapie późniejszym, co wynikać będzie z realizacji rzeczowego zakresu wdrażania projektu
CEL rewitalizacji: II	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 5.000.000,00 zł	
Źródło finansowania: WFOŚiGW	

B02	Przeciwdziałanie niskiej emisji poprzez wymianę źródeł ciepła i budowę instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych na terenie Gminy Psary
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	Gmina Psary (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2017 – 2020
Cel projektu: Zwiększona efektywność energetyczna w sektorze publicznym i mieszkaniowym. Celem projektu jest przeciwdziałanie niskiej emisji na terenie Gminy Psary poprzez wymianę źródeł ciepła i budowę instalacji odnawialnych źródeł energii w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych na terenie Gminy Psary. Projekt stanowi odpowiedź na istniejące problemy związane z zanieczyszczeniem powietrza w regionie.	
Zakres działań: Projekt realizowany będzie poprzez wymianę starych węglowych źródeł ciepła na nowe źródła ciepła gazowe lub na biomasę.	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy gminy, w tym obszaru rewitalizacji.	
Wskaźniki produktu	Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (szt.) 80 Stopień redukcji PM10 (t/rok) (0,26x80) 20,80 Wartość docelowa może ulec modyfikacji
Wskaźniki rezultatu	
CEL rewitalizacji: II	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 2.142.978.56 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 4.3, poddziałanie 4.3.1. – ZIT	

B03	Słoneczna Gmina Psary – odnawialne źródła energii w budynkach mieszkalnych na terenie Gminy Psary
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	Gmina Psary (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu:	2018 – 2020
Cel projektu: Zwiększony poziom produkcji energii ze źródeł Odnawialnych. Celem projektu jest ograniczenie zjawiska niskiej emisji przez wymianę indywidualnych źródeł ciepła wraz z instalacją rozwiązań OZE na budynkach mieszkalnych w Gminy Psary.	
Zakres działań: Montaż kolektorów słonecznych, ogniw fotowoltaicznych oraz pomp ciepła w budynkach stanowiących własność inwestora. Realizacja projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej. Budowa i przebudowa infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, takich jak: biomasa, słońce, woda, geotermia, wiatr, w tym instalacji kogeneracyjnych	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy Gminy Psary (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji)	
Prognozowane rezultaty	Stopień redukcji PM10 (t/rok) (0,17x30) 5,10 Liczba gospodarstw domowych z lepszą klasą zużycia energii (obligatoryjny) 30 osób Wartość docelowa może ulec modyfikacji
CEL rewitalizacji: II	
Szacunkowy koszt realizacji kwota całkowita 1 000 000,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL , działania 4.1., poddziałanie 4.1.3.	

B04	Usunięcie azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Psary
Podmiot zgłaszający i realizujący projekt	Gmina Psary
Lokalizacja projektu	Gmina Psary (ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji)
Przewidywany okres realizacji projektu	2016 – 2018
Cel projektu: Celem projektu jest usunięcie wyrobów zawierających szkodliwy dla zdrowia i środowiska azbest z terenu Gminy Psary, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji.	
Zakres działań: Na terenie Gminy Psary przeprowadzona została inwentaryzacja materiałów azbestowych metodą spisu z natury, mająca na celu określenie lokalizacji, stanu oraz ilości wyrobów zawierających azbest. Na podstawie uzyskanych informacji sporządzono wymagane przepisami prawa ankiety, a następnie opracowane zostało tabelaryczne zestawienie obiektów, na których występuje azbest. Z uzyskanych danych wynika, że wyroby zawierające azbest to głównie faliste i płaskie płyty azbestowo-cementowe, służące jako pokrycie dachowe w budynkach mieszkalnych oraz budynkach zabudowy gospodarczej. Obiekty, w których znajdują się wyroby zawierające azbest na terenie Gminy Psary to głównie domy mieszkalne oraz budynki gospodarcze. Lokalizacja tego typu szkodliwego „odpadu” odnotowano również w miejscowościach wskazanych do rewitalizacji. Dotyczy on głównie starej zabudowy, która dominuje na obszarze rewitalizacji. Działania w ramach projektu będą zatem dotyczyły usunięcia materiałów zawierających azbest z domów mieszkalnych i budynków gospodarczych na terenie gminy, w tym na obszarze rewitalizacji.	
Grupa odbiorców: Mieszkańcy gminy, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru rewitalizacji.	
Prognozowane rezultaty	Masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest (t) - 321,541 Ilość usuniętego azbestu (m ²) – 29 231 Wartość docelowa może ulec modyfikacji
CEL rewitalizacji: II	
Szacunkowy koszt realizacji Kwota całkowita: 1.000.000,00 zł	
Źródło finansowania: RPO WSL, działanie 5.2, poddziałanie 5.2.1	

Załącznik 2. Ankieta wraz z wynikami

ANKIETA

LOKALNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY PSARY

Gmina przystąpiła do opracowania **Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Psary**. Dokument ten odgrywać będzie bardzo ważną rolę w nowym okresie programowania UE. Pozwoli bowiem określić priorytetowe działania w zakresie rewitalizacji obszarów problemowych na terenie Gminy.

Rewitalizacja to proces zmierzający do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzonym w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. **Obszar zdegradowany** to przestrzeń, w której koncentrują się zjawiska negatywne (społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, środowiskowe, techniczne) oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców.

Zakończony został etap wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Został on wyznaczony zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (Minister Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 r., MliR/H 2014-2020/20(01)/07/2015).

Zasięg interwencji w ramach rewitalizacji obejmuje następujące miejscowości: Brzękowice Górne, Dąbie, Gołąsza Dolna, Gołąsza Góra.

Z diagnozą opracowaną na potrzeby określenia obszarów objętych rewitalizacją mogą się Państwo zapoznać na stronie internetowej www.psary.pl

Poniżej zamieszczamy efekt końcowy w postaci mapy.

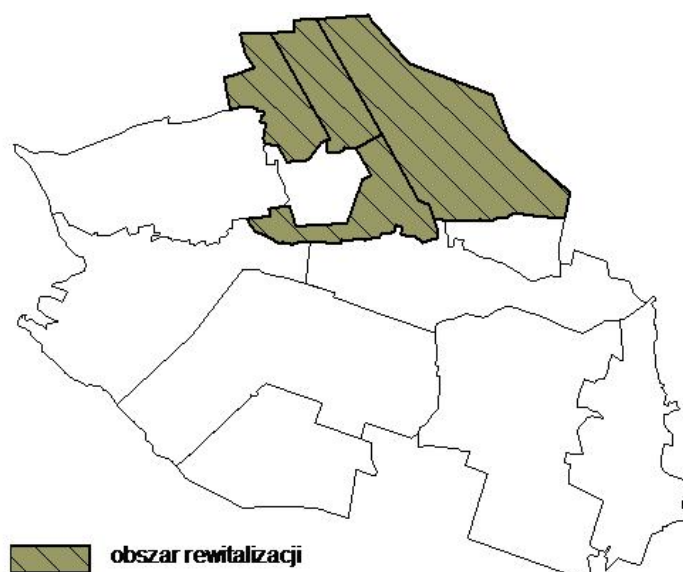
W związku z rozpoczęciem kolejnego etapu prac nad dokumentem zwracamy się do Państwa z prośbą o ocenę problemów w 5 sferach funkcjonowania miejscowości wskazanych jako obszar rewitalizacji

Ankieta ma charakter anonimowy i służy wyłącznie do celów opracowania LPR-u.

Ankiety należy wypełnić do dnia 10.05.2016 i przekazać w jeden z poniższych sposobów:

- Wypełnić elektronicznie na stronie poprzez udostępniony na stronie link
- Wysłać drogą elektroniczną, opatrzone tematem: „Ankieta-LPR” na adres rozwaju@psary.pl
- Dostarczyć osobiście do pok. Nr 209 w Urzędzie Gminy Psary
- Wysłać na adres: Urząd Gminy Psary, ul. Malinowicka 4, 42-512 Psary

GMINA PSARY – OBSZAR WSKAZANY DO REWITALIZACJI

Proszę ocenić problemy występujące na obszarze zaproponowanym do rewitalizacji w skali od 1-5, gdzie 1- oznacza mało istotny problem, 5 – bardzo istotny problem

Proszę nadać oceny wszystkim problemom

SFERA SPOŁECZNA					
	1	2	3	4	5
Ubóstwo					
Bezrobocie					
Patologie (alkoholizm i narkomania)					
Niepełnosprawność					
Brak poczucia bezpieczeństwa					
Niski poziom wykształcenia mieszkańców					
Starzenie się społeczeństwa					
Słaba aktywność społeczna mieszkańców					
Brak integracji społecznej					
Niedostateczny poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym					

SFERA GOSPODARCZA					
	1	2	3	4	5
Niedostateczna ilość miejsc pracy					
Brak inwestorów					
Niedostateczne wsparcie dla małych przedsiębiorstw					
Słaba aktywność przedsiębiorcza mieszkańców					
Niska rentowność gospodarstw rolnych					
Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych					
Niedostateczna jakość i ilość mediów niezbędnych do prowadzenia działalności					
Niedostateczna współpraca przedsiębiorców między sobą, jak również z mieszkańcami i władzami					
Niedostateczna jakość i kwalifikacje pracowników					

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA					
	1	2	3	4	5
Niska estetyka przestrzeni publicznej					
Niedostateczna infrastruktura drogowa (w tym brak dróg rowerowych)					
Zbyt mała ilość parkingów i chodników					
Niedostateczne rozwiązania związane z bezpieczeństwem drogowym (przejścia dla pieszych, skrzyżowania)					
Niedostateczna ilość i jakość oświetlenia drogowego i ciągów pieszych					
Niedostateczna ilość podstawowych mediów (kanalizacja, wodociągi, gaz sieciowy)					
Niedostateczna ilość i stan terenów rekreacyjno – wypoczynkowych					
Bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych					
Niedostateczna liczba i jakość miejsc aktywności społecznej i kulturalnej (świetlice, ośrodki kultury itp.)					

SFERA ŚRODOWISKOWA					
	1	2	3	4	5
Zanieczyszczenie powietrza przez nieefektywne i stare systemy grzewcze					
Hałas przekraczający normy					
Zanieczyszczone ciekłe wodne					
Znaczna ilość „dzikich wysypisk śmieci”					
Niedostateczna ilość kontenerów na odpady					
Niska świadomość ekologiczna mieszkańców					
Niedostateczne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii					

SFERA TECHNICZNA					
	1	2	3	4	5
Niedostateczna ilość budynków poddanych termomodernizacji					
Zły stan techniczny budynków mieszkalnych					
Niedostateczne rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych np. dla niepełnosprawnych					
Zły stan zasobów historycznych, zabytkowych i kulturowych					

Proszę wymienić/opisać jakie działania należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych problemów.

.....

.....

.....

.....

.....

Metryczka

1. Płeć:

- ☐ kobieta
☐ mężczyzna

2. Wiek:

- ☐ ≤ 18 lat
☐ 19 – 30 lat
☐ 31 – 45 lat
☐ 46 – 60 lat
☐ ≥ 60

3. Wykształcenie:

- ☐ wyższe
☐ średnie i policealne
☐ zasadnicze zawodowe

- ☐ gimnazjalne
☐ podstawowe
☐ brak wykształcenia

4. Status zawodowy

- ☐ uczeń/student
☐ pracujący zawodowo
☐ prowadzący działalność gospodarczą
☐ bezrobotny
☐ emeryt/rencista

5. Miejsce zamieszkania

- ☐ jedna z miejscowości wskazanej jako obszar rewitalizacji
☐ pozostała część Gminy Psary

WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO

SFERA SPOŁECZNA

	mało istotny problem	średnio istotny problem	wzrost istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Ubóstwo	6	8	5	4	3
udział odpowiedzi (%)	16,7	22,2	44,4	11,1	8,9
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny				19,4	

problem (%)					

problem (%)					

	mało istotny problem	średnio istotny problem	wzrost istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Bezrobocie	2	9	1	9	3
udział odpowiedzi (%)	55,6	22,2	27,8	22,2	5,6
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny			38,9		

	mało istotny problem	średnio istotny problem	wzrost istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Patologie (alkoholizm i narkomania)	6	2	1	4	3
udział odpowiedzi (%)	16,7	5,6	2,8	11,1	8,9
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny				19,4	

mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem

Niepełna sprawność	3	9	1	1	2	1	3
udział odpowiedzi (%)	8,3	52,8	30,6	5,6	2,8		
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)						8,3	

mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem

Brak poczucia bezpieczeństwa	4	9	9	6	8	3	6
udział odpowiedzi (%)	11,1	25,0	22,2	16,7	22,2		
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				38,9			

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niski poziom wykształcenia mieszkańców	4	12	11	81	36
udział odpowiedzi (%)	11,1	33,3	30,6	22,8	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				25,0	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Starzenie się społeczeństwa	2	4	0	11	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	11,1	27,8	30,6	

udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)			55,6	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Słaba aktywność społeczna mieszkańców	4	6	9	12	36
udział odpowiedzi (%)	11,1	16,7	25,0	33,3	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				47,2	

udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				47,2	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Brak integracji społecznej	6	6	9	8	36
udział odpowiedzi (%)	16,7	16,7	25,0	22,2	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				41,7	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczny poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym	3	8	9	8	36
udział odpowiedzi (%)	8,3	22,2	25,0	22,2	

<i>udział odpowied zi istotny problem + bardzo istotny problem (%)</i>	44, 4

SFERA GOSPODARCZA

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczna ilość miejsc pracy	2	0	9	12	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	0,0	25,0	33,3	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				69,4	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Brak inwestorów	2	1	8	8	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	2,8	22,2	22,2	

udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)	69,4

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczne wsparcie dla małych przedsiębiorstw	2	1	9	13	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	2,8	25,0	36,6	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				66,7	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niska rentowność gospodarstw rolnych	2	1	9	12	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	2,8	25,0	33,3	
udział odpowiedzi				66,7	

mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem

	istotny problem	nieistotny problem	nieistotny problem	nieistotny problem	nieistotny problem
Słaba aktywność przedsiębiorców	2	1	9	5	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	2,8	25,0	13,9	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				66,7	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niska rentowność gospodarstw rolnych	2	1	9	12	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	2,8	25,0	33,3	
udział odpowiedzi				66,7	

<i>zi istotny problem + bardzo istotny problem (%)</i>	

	mało istotny problem	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych	4	4	1	1	6	36
udział odpowiedzi (%)	11,1	11,1	3,0	3,0	16,7	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)					47,2	

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczna jakość i ilość mediów niezbędnych	3	6	15	7	5	36

ych do prowadzenia działalności					
udział odpowiedzi (%)	83,3	14,7	41,9	19,3	11,9
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				33,3	3,3

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedosłateczna współpraca przedsiębiorców między sobą, jak również z mieszkańcami i władzami			15,5	7,7	3,3	26,5
udział odpowiedzi (%)	5,6	13,3	41,9	19,3	11,9	

(%)	9	7	4	4
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)			38,9	

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczna jakość i kwalifikacje pracowników	4	6	3	8	5	36
udział odpowiedzi (%)	11,1	16,7	3,3	22,2	13,9	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				36,1		

**SFERA
FUNKCJONALNO-
PRZESTRZENNA**

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niska estetyka przestrzeni publicznej	2	7	5	4	8
udział odpowiedzi (%)	5,6	9,4	11,7	11,2	2
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				33,3	

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem

Niedostateczna infrastruktura drogową (w tym brak dróg rowerowych)	2	4	9	8	13
udział odpowiedzi (%)	5,6	11,0	22,2	23,6	1
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				58,3	

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem

Zbyt mała ilość parkingów i chodników	3	4	8	7	13
udział odpowiedzi (%)	8,3	12,4	21,9	18,6	1
udział				58	

odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)

3

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczne rozwiązania związane z bezpieczeństwem drogowym (przejścia dla pieszych, skrzyżowania)	4	5	2	4	13
udział odpowiedzi (%)	11,1	13,3	3,3	11,0	6
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				41,7	

	mało istotny	średnio istotny	względnie istotny	bardzo istotny	razem

	n	p	tn	o	
	y	r	y	t	
		o	p	n	
		b	r	p	
		l	o	r	
		e	e	e	
		m	m	m	
Niedostat eczna ilość i jakość oświetlen ia drogowe go i ciągów pieszych	3	5	1	5	3
	4	4	4	9	6
<i>udział odpowie dzi (%)</i>	8	1	3	1	2
	3	3	8	3	5
	9	9	9	9	0
<i>udział odpowie dzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)</i>				38,	9

	m	ś	w	b	
	a	r	z	a	
	ł	e	g	r	
	o	d	l	z	
	i	n	e	i	
	s	o	is	s	
	t	is	to	to	
	n	tn	tn	tn	
	y	y	y	y	
		b	l	e	
		e	e	m	
		m	m		
Niedostat eczna ilość podstawo wych mediów (kanaliza cja, wodociąg i, gaz sieciowy)	4	5	9	1	3
	1	1	2	7	6
<i>udział</i>	1	1	2	3	1

<i>odpow iedzi (%)</i>	1	3	5	0	9
	,1	,9	,0	,6	,4
<i>udział odpowie dzi istotny proble m + bardzo istotny proble m (%)</i>				50	,0

	ś	w	b	
	r	z	a	
	e	g	r	
	d	l	z	
	n	e	i	
	i	is	is	
	s	to	to	
	t	tn	tn	
	y	y	y	
		b	l	
		e	e	
		m	m	
<i>udział odpowie dzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)</i>				41,7

	m	ś	w	b	
	a	r	z	a	
	ł	e	g	r	
	o	d	l	z	
	i	n	e	i	
	s	o	is	to	
	t	is	to	to	
	n	tn	tn	tn	
	y	y	y	y	
		b	l	e	
		e	e	m	
		m	m		
Niedos tateczn a ilość i stan terenó w rekrea cyjno – wypoc zynko wych	4	7	1	7	3
	1	1	3	1	1
	9	0	9	9	9
<i>udział odpowie dzi (%)</i>	1	1	3	1	1
	,1	,4	,6	,4	,4
<i>udział odpowie dzi istotny proble m + bardzo istotny proble m (%)</i>				38	,9

	m	ś	w	b	
	a	r	z	a	
	ł	e	g	r	
	o	d	l	z	
	i	n	e	i	
	s	o	is	to	
	t	is	to	to	
	n	tn	tn	tn	
	y	y	y	y	
		b	l	e	
		e	e	m	
		m	m		
Bariery architekto niczne dla osób niepełnos prawnych	5	7	9	5	1
	3	9	5	3	0
<i>udział odpowie dzi (%)</i>	1	1	2	1	2
	,3	,9	,5	,3	,7
	,9	,4	,0	,9	,8
<i>udział odpowie dzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)</i>				41,7	

	m	ś	w	b	
	a	r	z	a	
	ł	e	g	r	
	o	d	l	z	
	i	n	e	i	
	s	o	is	to	
	t	is	to	to	
	n	tn	tn	tn	
	y	y	y	y	
		b	l	e	
		e	e	m	
		m	m		
Niedostat eczna liczba i jakość miejsc aktywnoś ci społecz nej i kulturalne j (światlice	8	4	1	6	3
	1	1	2	7	6

, ośrodki kultury itp.)					
udział odpowiedzi (%)	22	11	30	16	19
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)					36,1

SFERA ŚRODOWISKOWA

	małostotny	średnioistotny problem	względnie istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Zanieczyszczenie powietrza przez nieefektywne i stare systemy grzewcze	5	5	11	6	36
udział odpowiedzi (%)	13	13	30	16	25
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)					41,7

małostotny	średnioistotny	względnie istotny	bardzo istotny	razem

	optymistyczny problem	istotny problem	robo problem	tny problem
Hałas przekraczający normy	75	19	23	36
udział odpowiedzi (%)	19	45	58	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				13,9

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Zanieczyszczone ciek wodne	5	11	10	5	5	36
udział odpowiedzi (%)	13,9	30,6	27,8	13,9	13,9	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)						27,8

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Znaczna ilość „dzikich wysypisk śmieci”	2	9	9	9	7	36
udział odpowiedzi (%)	5,6	25,0	25,0	25,0	19,4	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo						44,4

istotny problem (%)

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczna ilość kontenerów na odpady	6	10	9	8	3	36
udział odpowiedzi (%)	16,7	27,8	25,0	22,2	8,3	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)						30,6

Niedostateczna ilość kontenerów na odpady

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	1	13	13	9	2	36
udział odpowiedzi (%)	2,8	36,1	36,1	25,0	5,6	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)						61,1

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niska świadomość ekologiczna mieszkańców	3	9	7	5	1	36
udział odpowiedzi (%)	8,3	25,0	19,4	13,9	2,8	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)						47,2

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	4	5	5	9	1	36
udział odpowiedzi (%)	11,1	13,9	13,9	25,0	2,8	
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)						61,1

SFERA TECHNICZNA

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedostateczna ilość budynków poddanych termomodernizacji	3	9	8	10	6	36
udział odpowiedzi zi (%)	8,3	25,0	22,2	27,8	16,7	
udział odpowiedzi zi istotny problem + bardzo istotny problem (%)					44,4	

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Zły stan techniczny budynków w mieszkaniach	3	8	4	5	6	36
udział odpowiedzi	8,3	22,2	11,1	13,9	16,7	

zi (%)	3	2	9	9	7
udział odpowiedzi istotny problem + bardzo istotny problem (%)				30,6	

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Niedoszacowane rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów w budowlanych np. dla niepełnosprawnych	3	0	8	8	7	36
udział odpowiedzi	8,3	0,0	22,2	22,2	19,4	

udział odpowiedzi zi istotny problem + bardzo istotny problem (%)	41,7

	mało istotny	średnio istotny problem	względnie istotny problem	istotny problem	bardzo istotny problem	razem
Zły stan zasobów historycznych, zabytkowych i kulturowych	6	10	12	3	5	36
udział odpowiedzi zi (%)	16,7	27,8	33,3	8,3	13,9	
udział odpowiedzi zi istotny problem + bardzo istotny problem (%)					22,2	